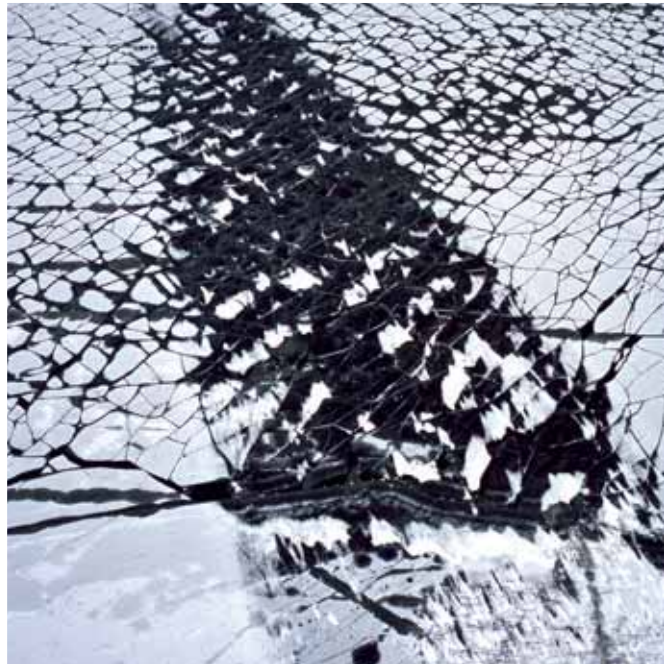

isen brydes

e n d e l i g r a p p o r t

isen brydes

'Frilandsmuseer med tre millioner indbyggere eksisterer ikke. Eller gør de? Vadehavsregionen er ikke et museum. Beskyttelse? Fredning? Storartet! Men, samtidig hører vi røster om livskvalitet og udvikling, for at holde trit i det menneskelige kapløb, for at surfe på forandringens bølge og trivsel. At være med til at skabe dette er en kilde til stor tilfredsstillelse. Det er her økonomi og naturbeskyttelse mødes, hvor interesser stødersammen. Men fremfor alt, forståelse, voksende forståelse. VadehavsForum vil bryde isen mellem de forskellige interessegrupper, og den endelige rapport præsenterer kun de første skridt i denne proces. I fællesskab at skabe en fremtid, vil være en kunst.'

Ed Nijpels

Kommissær for Dronningen i provinsen Fryslân

Formand for VadehavsForum

Regional myndighed

Jörn Klimant

Kreis Dithmarschen

Med forpligtelser. 'Man skal så, før man kan høste. Ved deres deltagelse i interessegrupperne forpligtede de sig selv til at arbejde på konkrete løsninger. Nogen ting kan vi selv løse. Til en togforbindelse er der brug for to lande. Og sikkerhed for skibsfarten kræver at tre lande er involveret. Hvis VadehavsForum fortsætter vil jeg selv være involveret.'

De andre. 'Der er ikke noget forkert i en samling af kompromisser, hvis det ikke er fordi alle kun tager det de vil have.'

'Fair kompromiser og et udfordrende grundlag for nye forholdsregler.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

'Indholdet er tilfredsstillende, processen fremragende.'

Differentiation. 'Vi skal holde op med at konkurrere indbyrdes. At holde fast ved gamle meninger og vaner gavner ingen. Det ser man i alle sektorer. Som borgmester kan jeg forsøge at stimulere en differentiering og forsone de stridende parter. Indtil vi virkelig har opnået noget, er det på sin plads at være beskeden.'

De andre. 'En støt rekreativ udvikling er et gode for regionen. Turismen trives bedst i et attraktivt landskab, og det har alle parter en fordel af.'

Lokal myndighed

Joan Stam

De Marne

Industri og havne

Michael Ahrens

KvK Industrie- und Handelskammer

Træt. *'Det var en hård kamp og resultaterne fortjener et bifald. Men det skulle ikke være nødvendigt, at det koster penge, hver gang ordet bæredygtig bliver nævnt. De mennesker jeg repræsenterer, er ved at have fået nok af det. Vi er ikke imod naturbeskyttelse, men vi er også nød til at kunne tjene penge. Heldigvis giver rapporten os den mulighed.'*

De andre. *'Der er en imponerende liste af projekter til forbedrede leve- og arbejdsvilkår samt indtjeningsmulighederne. Alle vil have glæde heraf, inklusiv naturbeskyttere.'*

'Megen enighed. Desværre ikke om olie- og gasudvinding.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Fiskeri

Peter Breckling

*Trilateral Cooperation of
Deutcher Fischerei Verband*

Løft. *'Ledende scenarier stimulerede samarbejde. De gav også rejefiskerne et løft. Rapporten og andre initiativer fra VadehavsForums side gav en værdifuld støtte til samarbejde fra producentorganisationernes side på vejen til frivillig fangstregulering. – Også i diskussionerne med det EU Kommissionen.'*

De andre. *'Vi har lært en masse af hinanden. Alene det, gør Vadehavsområdet til et meget bedre sted at bo.'*

'En lang proces fører til et godt resultat.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

1. Introduktion	7
1.1 Hvorfor et VadehavsForum?	8
1.2 VadehavsForums opgaver	8
1.3 Sammensætning og arbejdsmetode	9
2. Vadehavsregionen i perspektiv – status og udviklinger	13
2.1 Vadehavsregionen	14
2.2 Natur og miljø	14
2.3 Socio-økonomiske udviklinger	16
2.4 Det kulturelle landskab under forandring	18
2.5 Mange regler og reguleringer – mange myndighedsniveauer	18
3. Regionens fremtid	21
3.1 Visioner og målsætninger	22
3.2 Strategi for en kystzoneforvaltning i Vadehavsregionen	22
3.3 anbefalinger	25
4. Overordnede temaer	27
4.1 Infrastruktur i Vadehavsregionen	28
4.1.1 Introduktion	28
4.1.2 Målsætninger	28
4.2 Bæredygtige kystsikringsstrategier for Vadehavsregionen	31
4.2.1 Introduktion	31
4.2.2 Procedure	32
4.2.3 Resultater	32
4.2.4 Konklusion	33
4.2.5 Politik og anbefalinger	34
4.3 Skibsfartsikkerhed	34
4.3.1 Indledning	34
4.3.2 Målsætninger og anbefalinger	34
4.3.3 Prioriterede anbefalinger	35
5. Sektorstrategier	39
5.1 Bæredygtig landbrugsudvikling	40
5.1.1 Visionen	40
5.1.2 Strategier	40
5.1.3 Forhindringer	41
5.1.4 Anbefalinger	42
5.1.5 Projekter	43

5.2 Bæredygtig fiskeriudvikling	44
5.2.1 Visionen	44
5.2.2 Strategier	44
5.2.3 Forhindringer	45
5.2.4 Anbefalinger	46
5.2.5 Projekter	46
5.3 Bæredygtig energiudvikling	48
5.3.1 Visionen	48
5.3.2 Strategier	48
5.3.3 Forhindringer	50
5.3.4 Anbefalinger	50
5.3.5 Projekter	50
5.4 Bæredygtig industri- og havneudvikling	52
5.4.1 Visionen	52
5.4.2 Strategier	52
5.4.3 Forhindringer	54
5.4.4 Anbefalinger	54
5.4.5 Projekter	54
5.5 Bæredygtig turismeudvikling	56
5.5.1 Visionen	56
5.5.2 Strategier	56
5.5.3 Forhindringer	57
5.5.4 Anbefalinger	58
5.5.5 Projekter	58
6. Et fremtidigt Forum	61
6.1 Indledning	62
6.2 Opgaver	62
6.3 Deltagelse	63
6.4 Struktur	63
6.5 Møder	63
6.6 Betjening	63
Bilag 1: Komplet liste over VadehavsForums anbefalinger – vedrørende skibsfartsikkerhed og forebyggelse af forurening fra skibsfarten	66
Bilag 2: Medlemmer af VadehavsForum	70

Indhold

Introduktion

01.

1.1 Hvorfor et VadehavsForum?

Det trilaterale VadehavsForum har været en uafhængig platform for diskussioner mellem forskellige interesser fra Vadehavsregionen. Den væsentligste baggrund for at nedsætte et forum har været lokalbefolkningens ønske om at blive mere aktivt involveret i de aktiviteter, der gennemføres inden for Det trilaterale Vadehavssamarbejde om beskyttelsen af Vadehavet. Siden 1978 har det trilaterale samarbejde arbejdet med en fælles beskyttelse af Vadehavets økosystem. Det trilaterale samarbejde mellem Danmark, Tyskland og Holland er baseret på den fælles overbevisning, at Vadehavet er et naturområde af international betydning. I 1991 formulerede man de overordnede målsætninger for beskyttelsen af Vadehavet: "Det vejledende princip for den fælles vadehavspolitik er så vidt muligt at opnå et naturligt og bæredygtigt økosystem, hvor de naturlige processer forløber uforstyrret." I 1997 enedes man om en fælles forvaltningsplan – Vadehavsplanen, hvis hovedformål er at gennemføre de trilaterale målsætninger for Vadehavet. Disse målsætninger handler om at beskytte og genoprette Vadehavets økosystem samt beskytte landskabet og de kulturhistoriske værdier. Samtidigt anerkender planen, at Vadehavsområdet er et område, hvor mennesker bor, arbejder og tilbringer deres fritid. Dette fremgår af den Fælles Vision i planen, der understreger at de økonomiske og sociale værdier bør opretholdes og fremmes. Der var dog en generel opfattelse af, at der var ubalance mellem naturbeskyttelsen og den sociale og økonomiske udvikling i regionen – samt at naturbeskyttelsesregler og reguleringer ville kunne hæmme de socioøkonomiske udviklinger. På den anden side mente man, at udviklingen i regionen endnu ikke kunne anses for at være bæredygtig, og at der stadig er erhvervs-mæssige aktiviteter, der ikke er i overensstemmelse med beskyttelsen af Vadehavet.

Med etablering af et uafhængigt VadehavsForum har interessenterne i Vadehavsregionen haft mulighed for at præsentere deres synspunkter om regionens fremtid med inddragelse af såvel økologiske, sociale som de økonomiske aspekter – med andre ord et bæredygtigt udviklingsperspektiv for Vadehavsregionen.

1.2 VadehavsForums opgaver

Beslutningen fra Den 9. Regeringskonference om Vadehavet i Esbjerg 2001 om at oprette et VadehavsForum var:

99. "Ministrene vil derfor, i overensstemmelse med Kommissoriet i Bilag 6, oprette et midlertidigt trilateralt Vadehavsforum med deltagelse af myndigheder og interessegrupper. Dette forum skal udarbejde forslag til scenarier for en bæredygtig udvikling og tilhørende strategier for gennemførelsen af disse. Dette skal ske med respekt for de eksisterende beskyttelsesniveauer og for at sikre økonomisk udvikling og livskvalitet med udgangspunkt i Vadehavsplanens "Fælles vision", "Mål" og "Fælles principper". Endvidere skal arbejdet bidrage til en yderligere udvikling af Vadehavsplanen. Resultaterne vil blive fremlagt på Den 10. Trilaterale Regeringskonference om Vadehavets Beskyttelse".

Forumets opgaver præciseres i Bilag 6 i Esbjerg Deklarationen:

"At udarbejde forslag til scenarier for en bæredygtig udvikling samt strategier for gennemførelsen heraf. De skal forelægges på Den 10. Trilaterale Regeringskonference om Vadehavets Beskyttelse som et bidrag til den videre udvikling og eventuelle ændringer af den trilaterale politik og forvaltning samt Vadehavsplanens trilaterale projekter.

Ved udviklingen af disse scenarier er det blandt andet nødvendigt at behandle følgende hovedemner:

1. Evaluering af de nuværende anvendelser (herunder også ikke-erhvervs-mæssige i mindre omfang) i relation til bæredygtighed set i lyset af de nuværende og fremtidige beskyttelses- og udviklingsmål.
2. Kortlægning af de væsentligste konflikter mellem anvendelsen og den nuværende og forventede tilstand af Vadehavets økosystem.
3. En oversigt over de langsigtede perspektiver for den økonomiske, sociale og miljømæssige udvikling.
4. En oversigt over de forvaltningsmæssige forslag der er bedst tilpasset disse langsigtede perspektiver.

På grundlag af ovennævnte vurderinger bør der udarbejdes forslag til fælles indstillinger. Hvor dette ikke er muligt, bør der udvikles alternative scenarier. Scenarierne bør, inden for forskellige tidsrammer, indeholde konkrete skridt og overvejelser for de forskellige aktiviteter, forvaltningsmæssige redskaber og tilgange samt om gennemførelse og prioritering".

1.3 Sammensætning og arbejdsmetode

Ed Nijples, kommissær i den hollandske provins Frisland har været formand for forummet. Jörn Klimant fra Kreis Ditmarsken og Jens Andresen fra Sønderjyllands Amt har været viceformænd.

Medlemmerne i forummet har været repræsentanter fra lokale og regionale myndigheder, landbrugssektoren og energisektoren, fiskeriet, turisterhvervene, industri og havne samt naturbeskyttelsesorganisationer fra Holland, Nedersaksen, Slesvig-Holsten og Danmark (medlemsliste i Bilag 2).

VadehavsForum er blevet økonomisk støttet af Interreg IIIB programmet. Der har i perioden fra august 2002 til februar 2005 været afholdt seks plenummøder. Forummet har været suppleret af tematiske arbejdsgrupper for landbrug, energi, fiskeri, industri/havne og politik/forvaltning.

Endvidere er der udarbejdet otte eksterne rapporter og en konsulent har medvirket i udarbejdelsen af udviklingsscenarierne. De eksterne rapporter omhandler juridiske og forvaltningsmæssige emner (Oversigt over Juridiske Værktøjer, Redegørelse om VVM, Integreret kystzoneforvaltning, Bæredygtig Udvikling og Sikkerhed til Søs) samt den socioøkonomiske status og perspektiver for Vadehavsregionen. Alle rapporter foreligger i trykte versioner.

Alle forslag fra VadehavsForum er diskuteret på regionale konferencer – én i hver af de fire Vadehavsregioner. På konferencerne har der deltaget knap 300 personer, og resultaterne derfra er indarbejdet i den endelige rapport.

Naturbeskyttelse

Hans Revier

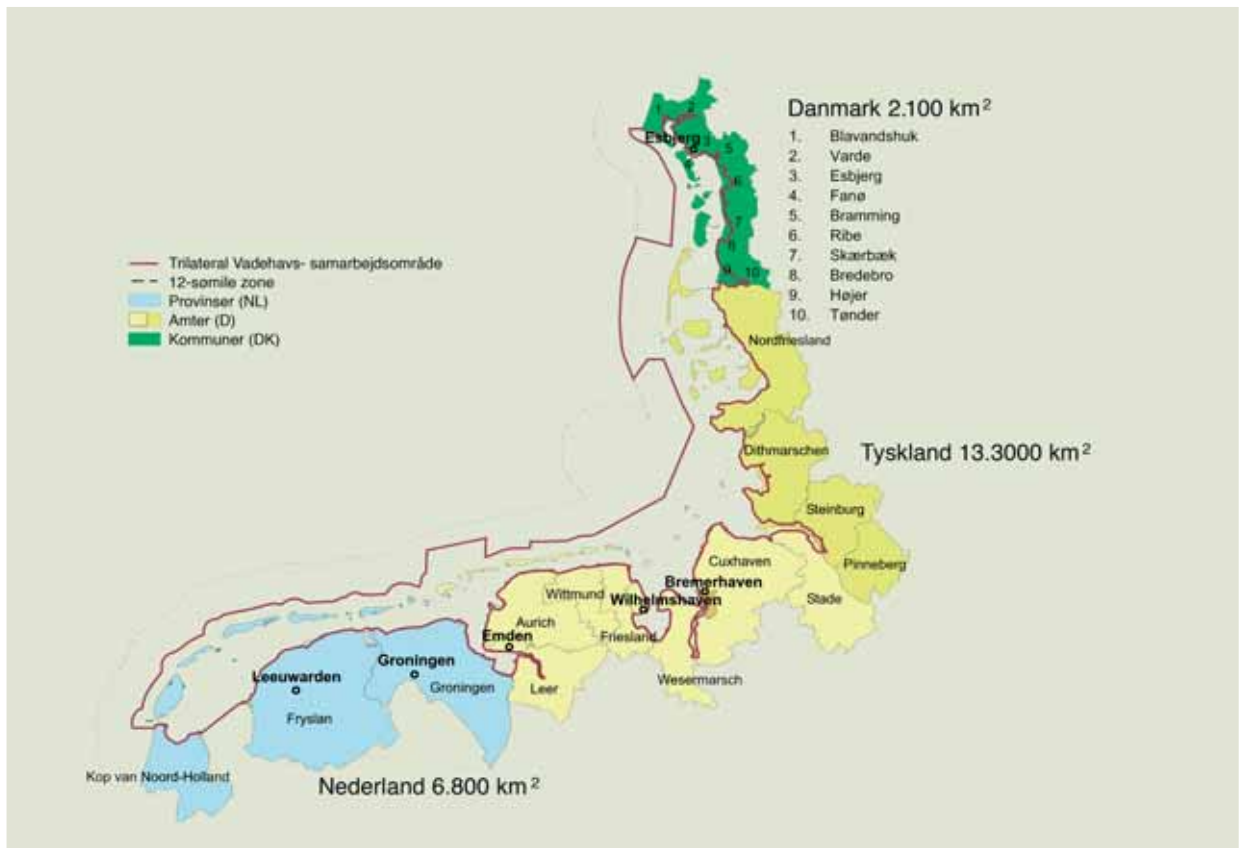
Seas at Risk

Ingen skyklapper. *'De fleste forum-medlemmer kender hinanden fra dengang de stod over for hinanden i retten. Heldigvis er vi nu holdt op med bare at hygge hver vores kartofler. Der er kommet et fælles udgangspunkt. Ingen ønsker en hæk omkring Vadehavet.'*

De andre. *'VNO-NCW [den hollandske arbejdsgiverforening] kan være yderst tilfreds. Vi haft succes med de drøftelser omkring den økonomiske udvikling, som også naturorganisationerne har deltaget i.'*

'Tvivlen kommer dem til gode.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

De tematiske grupper har haft fem møder i perioden februar 2003 - marts 2004 og har udarbejdet forslag til bæredygtige scenarier for Vadehavsregionen; grundlaget for udarbejdelsen af bæredygtige udviklingsstrategier.

Disse scenarier vil blive præsenteret i en separat dokumentationsrapport.

På basis af scenarierne har de tematiske grupper udarbejdet foreløbige sektorstrategier, der er blevet forelagt og diskuteret på forummets plenummøder.

Sektorstrategierne er gengivet i afsnit 5.

Endvidere har VadehavsForum beskæftiget sig med emnerne offshore vindenergi, internationalt samarbejde mellem rejeproducenter, sikkerhed til søs, infrastruktur og kystbeskyttelse. Resultatet af diskussionerne indgår i de respektive sektorstrategier. De overordnede temaer f.eks. sikkerhed til søs, kystbeskyttelse og infrastruktur er nærmere beskrevet i afsnit 4.

Et centralt element i forummets diskussioner har været den fremtidige bæredygtige forvaltning af regionen og interessenternes rolle heri. Konklusionerne af disse diskussioner f.eks. bæredygtige målsætninger og en struktur for gennemførelse af bæredygtige strategier for Vadehavsregionen er gengivet i afsnit 3. Afsnit 2 giver en generel introduktion af Vadehavsregionens socioøkonomiske udviklinger, natur og miljø, landskab og kultur samt regler og reguleringer.

Denne endelige rapport er resultatet af et toårigt forløb med intense diskussioner og forhandlinger mellem de væsentligste interessenter i Vadehavsregionen. Processen har været karakteriseret af en vilje til at opnå enighed om en fælles opfattelse af en bæredygtig udvikling i Vadehavsregionen – såvel blandt deltagerne i VadehavsForum som i de tematiske arbejdsgrupper.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

'Kanten er væk.'

Stabilitet. *'Fiskere og virksomheder har brug for sikkerhed og kontinuitet. Langtids fisketilladelser og VadehavsForums fremadrettede visioner giver den nødvendige sikkerhed. Desuden kan man ikke opnå noget alene. Hvis vi fortsat vil kunne spise vores egne produkter, skal det økonomisk ligge indenfor mulighedernes grænse. Vores erhverv fortjener værdsættelse.'*

De andre. *'Turismen er i hurtig vækst. Budskabet er at holde området i traditionel stil. Det lyder jo godt, men fiskere vil ikke blive i havn for at posere som et museumstykke.'*

Fiskeri

Andries de Leeuw

Landesverband Schleswig-Holsteinischer Angler und Fischer e.V

Vadehavsregionen i perspektiv

- En sammenhængende landskabsarv, som er unik på verdensplan
- Bevægelse af økonomien hen mod innovativ karakter
- Bred integration af alle interesser skal være et grundprincip

02.

2.1 Vadehavsregionen

Vadehavet strækker sig langs nordsødkysten fra Den Helder i Holland til Esbjerg i Danmark.

I kommissoriet for VadehavsForum er det geografiske område for arbejdet defineret som Vadehavsområdet (se afsnit 1).

I den Fælles Vision i Vadehavsplanen understreges vigtigheden af sammenhængen med de tilstødende landområder som basis for en integreret forvaltning. Derfor har VadehavsForum udvidet sit geografiske arbejdsområde til også at omfatte de hollandske provinser, de tyske amter samt de danske kystkommuner.

Til havs har grænsen været sat til 12 sømil. Disse afgrænsninger er herefter omtalt som "Vadehavsregionen" (se kort).

"Vadehavsområdet" er således en del af Vadehavsregionen og er den geografiske afgrænsning for Vadehavsplanen.

I Vadehavsområdet indgår "beskyttelsesområdet", der består af nationalparker i Tyskland og naturbeskyttelsesområder i Danmark og Holland.

Byerne Hamburg, Bremen, Oldenburg, Leeuwarden og Groningen ligger ikke direkte ved vadehavskysten. Alligevel påvirker disse store byers tiltrækning og synergieffekt hele regionen, herunder befolkningsudvikling, uddannelse, beskæftigelse, beboelse, trafik og kommunikation samt vigtige infrastrukturer så som havne, lufthavne og universiteter.

2.2 Natur og miljø

Vadehavsområdet er blandt Europas mest enestående vådområder. Det består af tidevandsflader- og render med sejløb og flodmundinger, øer, klitter og strandenge samt frugtbar marskland, hvor hovedparten ligger bag digerne. Med sine ca. 14.000 km² rummer det den længste sammenhængende strækning af tidevandsflader i verden og er et idealt eksempel på et marint vådområde af stor betydning for biologi, hydrologi og økologi – der deles af tre lande. Det er det eneste større kystområde i Europa, hvor næsten alle naturlige geomorfologiske og biologiske processer stadig foregår.

Vadehavsområdet rummer mange overgangszoner mellem land, hav og ferskvandsområder og danner derfor grundlag for et utroligt rigt dyreliv. Området huser et stort antal af truede og stærkt truede biotoper og flere truede eller kritisk truede dyre- og plantearter. Blandt disse er der sjældne og truede makroalger og strandplanter, fisk, padder, krybdyr, fugle og havpattedyr. Her forekommer ca. 250 arter, der kun lever i Vadehavsområdet – hovedsagelig hvirvelløse, marine arter.

Området rummer en særdeles stor biodiversitet. For eksempel er der over 2000 oprindeligt hjemhørende hvirvelløse arter. Med et gennemsnit på 10 millioner trækfugle er Vadehavsområdet et af verdens vigtigste vådområder for trækfugle – bl.a. Mørkbuget Knortegås og Islandsk Ryle (livsvigtig for hele bestanden). På grund af denne internationale betydning er store dele af området beskyttet gennem nationale og internationale regler og forvaltningsplaner.

Fastlandet i Vadehavsregionen er kendetegnet ved frugtbare marskområder, der også er vigtige føde- og yngleområder for en lang række fuglearter. Det er et vigtigt yngleområde for den regionale bestand af Spættet Sæl.

Udover disse naturvidenskabelige fakta tilbyder området ideelle forhold til afslapning og naturagttagelse. Der er næppe andre steder i Europa, hvor det i lige så høj grad er muligt at opleve stilhed, årstidernes skiften, vidtstrakte og åbne landskaber og det stadigt skiftende tidevand og -vejrlig.

Forbedring af miljøet

Efter den væsentlige forringelse af vand-, luft- og jordkvaliteten i 1960'erne og 70'erne er der i de seneste 20 år sket en gradvis forbedring på grund af gennemførelsen af en bred vifte af miljøinitiativer og reguleringer. I de seneste årtier har man formået at forbedre kvaliteten af ferskvand væsentlig især ved at rense både

husholdnings- og industrispildevand samt ved foranstaltninger inden for landbruget. Forbedringen er især sket i relation til forurening med organisk stof, fosfater og tungmetaller, PCB og visse pesticider. Endvidere er det gennem mange foranstaltninger forsøgt at nedbringe kvælstofbelastningen, men der er stadig store områder i Vadehavsregionen, hvor kvælstofniveauet er højt. Man forventer yderligere reduktioner ved gennemførelsen af Vandrammedirektivet.

Problemer med biodiversiteten

Biodiversiteten har ændret sig, og dette vil fortsætte på grund af klimaforhold og menneskelige aktiviteter. Østersbankerne forsvandt allerede i sidste århundrede – højst sandsynlig på grund af en kombination af fiskeri og eksterne faktorer (klimaforandringer). Store områder med ålegræs i den vestlige del af Vadehavet forsvandt efter etablering af Zuidersø-dæmningen i 1932, og en hel sildestamme (Zuidersø-sild) forsvandt samtidig med inddæmningen. Vandrefisk som Stavsild og Majsild forsvandt næsten fuldstændigt på grund af et utal af inddigninger, etablering af pumpestationer og sluser; bygget for at imødegå den stigende vandstand i havet og øgede stormflodsfrekvens samt for at opnå større kontrol med vandstanden i indlandet. Kommercielle fiskearter som Ål vil måske ikke overleve det næste århundrede og ikke-kommercielle arter som Hundestejle, der er basisføde for bl.a. Skestork, er reduceret væsentligt som følge af etableringen af ovennævnte bygværker.

Med hensyn til fuglelivet er billedet mere differentieret. Visse arter, der førhen var eftertragtede på grund af deres æg og fjerdragt, er steget i antal som følge af udfasningen af jagt. Nogle arter er stadig i fare for udryddelse på grund af faldende ynglesucces og et usikkert fødegrundlag. Turisme, fiskeri og anlæggelse af muslingbanker spiller sammen med naturlige årsager en rolle i denne udvikling. I visse dele af regionen eller andre steder i Europa er der stadig jagt på visse arter. Nyere undersøgelser i Holland, Danmark og Tyskland bekræfter det generelle billede af et faldende antal af de typiske engfuglearter. Denne udvikling skyldes hovedsageligt forringelse af deres levesteder på grund af intensiveret landbrug, -infrastruktur samt by- og industriudviklingen.

Også indirekte påvirkninger spiller en rolle. Giftstoffer som PCB hæmmede indtil sidst i 1980'erne ynglesuccesen blandt Spættet Sæl og Skarv. Vandets indhold af organisk stof og næringsstoffer er steget siden 1960'erne, men er nu igen faldende. Dette åbner mulighed for et øget antal arter og bestandsstørrelser.

Natur- og miljøbeskyttelse

Svend Tougaard

Den Danske Vadehavsgruppe

Forståelse. *'Sort-hvid tænkning blev fortid. Saglig dialog får deltagerne til at slippe kæphestene. Man afvejer sine holdninger. Bevidstheden om at stå sammen om problemernes løsning reducerer trangen til at vinde. Fiskere og naturfredere har grundlæggende samme holdning til bæredygtighed.'*

De andre. *'Ingen har opnået optimalt resultat. Alle har måttet ofre for at nå en fælles løsning.'*

'For processen og kravet om at finde en løsning.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Med hensyn til kvaliteten af levestederne er der især sket en forringelse i flodmundingerne hvilket i vid udstrækning skyldes aktiviteter i havne og inden for industrien.

Fremtidige trusler

På fastlandet fortsætter tilbagegang og forringelse af levestederne - som resultatet af klimaændringer, et specialiseret landbrug, en vedvarende stigning af trafikken (infrastruktur) og industrialisering - hvilket fortsat udgør en trussel mod biodiversiteten. I Vadehavet kan hastigt voksende bestande af nye arter, der er resultatet af ændrede forhold (stigende vandtemperatur, ballastvand samt importerede arter) skabe problemer i fremtiden. Et aktuelt eksempel er Stillehavsøsters, der spreder sig hastigt og derved udgør en trussel for andre skaldyrsarter.

Der kan opstå problemer med vandkvaliteten på grund af nye og farlige stoffer. Endokriner er stoffer, der kan virke hormonforstyrrende - også i den menneskelige organisme. PCB og TBT er eksempler på endokriner, hvor produktionen nu er reduceret væsentligt eller udfaset helt. Siden 1990'erne er der konstateret alvorlige følger i vandmiljøet ved brugen af endokriner.

Endvidere står Vadehavet over for en måske stigende trussel i form af skibssulykker i forbindelse med udviklingen inden for skibsfarten (f.eks. utilstrækkeligt uddannet mandskab, skibe af dårlig standard, utilstrækkelig bjærgningskapacitet) samt opførelse af havvindmølleparker.

En anden, fremtidig trussel er havspejlsstigningen, der på den ene side vil kunne påvirke Vadehavets økosystem (reducere omfanget af tidevandsflader, ændrede kyststrukturer etc.), og på den anden side vil blive en stigende, økonomisk byrde i forbindelse med kystbeskyttelsen og sikkerheden i baglandene.

2.3 Socioøkonomiske udviklinger

Fald i befolkningstallet

I 2000 boede der 3,7 millioner mennesker i Vadehavsregionen (inklusive byerne Groningen og Leeuwarden, men uden Oldenburg, Bremen og Hamburg). 1 ud af hver 100 europæere bor i Vadehavsregionen. Den befolkningsmæssige udvikling i Vadehavsregionen har en væsentlig indvirkning på den overordnede udvikling i regionen. På den ene side vil et stigende befolkningstal betyde et yderligere pres på brugen af området og de naturlige ressourcer. På den anden side er befolkningsudviklingen - især dem i den arbejdsdygtige alder - af stor betydning for erhvervslivet og regionens levestandard. Ifølge rapporten ("The Wadden Sea Region A Socio-Economic Analysis, Prognos 2004") viser prognosen for Vadehavsregionen en begyndende stagnation i befolkningstallet. Indtil 2010 vil det forblive på næsten samme niveau som i 2000 (3,3 millioner), hvorefter det indtil 2020 vil falde og komme under niveauet for 1995.

Mangel på menneskelige ressourcer

Omskoling og erhvervsuddannelse vil spille en væsentlig rolle for Vadehavsregionens økonomiske og sociale fremtid. De personlige kvalifikationer bestemmer i høj grad karrieremuligheder, indkomst og i sidste ende levestandarden. Det generelle behov for ufaglært arbejdskraft vil i de næste tyve år falde, mens behovet for højtuddannede vil stige (Prognos 2004). Arbejdssituationen fremover vil derfor blive endnu vanskeligere for folk med manglende kvalifikationer.

Overordnet set er uddannelsesniveaut i Vadehavsregionen på sammen niveau som i de respektive lande. Der er forskelle - dog primært i antallet af ansatte med en videregående eller universitetsuddannelse, hvor niveauet er væsentligt under det nationale. Det lave antal højtuddannede er et dårligt udgangspunkt for Vadehavsregionen i en forestående omstrukturering, hvor viden vil være en vigtig faktor. Endvidere er det inden for den vidensbaserede sektor, man forventer den fremtidige vækst.

Vadehavsregionen synes således ikke i passende omfang at være parat til den forventede, vidensorienterede strukturforandring.

Økonomi - for lidt nytænkning

Erhvervs sammensætningen i Vadehavsregionen er i dag - i lighed med de nationale forhold - domineret af industri- og servicesektorerne. Omkring en tredjedel af de ansatte i Vadehavsregionen arbejder inden for servicesektorerne (den

offentlige sektor og turistsektoren). Traditionelle erhverv som landbrug, fiskeri og transport spiller en større rolle i Vadehavsregionen end i de tre lande som helhed. Endvidere er den offentlige sektor (den offentlige administration, uddannelses- og sundhedssektorerne) vigtigere for beskæftigelsen i Vadehavsregionen, end den er nationalt.

Til sammenligning med den nationale situation er den økonomiske struktur hovedsagelig rettet mod de lav- eller mellemteknologiske virksomheder (metal- og fødevarerindustrien og landbruget). Der er ikke mange højteknologiske virksomheder. På grund af de økonomiske strukturer i de traditionelle erhvervssektorer er Vadehavsregionen hæmmet af en svag sektorspecifik vækst (Prognos 2004).

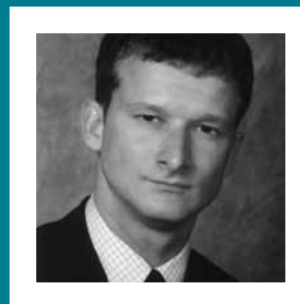
Der er mangel på nytænkning i udviklingen af produkter og processer.

Strukturændringer og behov for regionalt samarbejde

I Prognos-rapporten (2004) skønnes det, at den overordnede, internationale konkurrence med regioner, hvor der er kvalificeret arbejdskraft med et relativt lavt lønniveau, samt med en central geografisk placering, i høj grad vil påvirke landdistriktsudviklingen i Vadehavsregionen. Den regionale udviklingspolitik har på samme tid den vanskelige opgave at fremme den økonomiske udvikling samtidigt med, at der skal gennemføres en strukturændring, der er kvalifikationsorienteret. Derfor er det nødvendigt at gennemføre en omstillingsproces i landdistrikterne, hvor mellemstore og traditionelle erhverv dominerer, for at disse områder ikke vil "falde" endnu længere tilbage i den internationale konkurrence.

Dog er prognosen (som alle prognoser) forbundet med mange uvisheder, hvilket også afspejles i et af scenarierne udarbejdet af de tematiske arbejdsgrupper. Derfor kan den fremtidige situation også udvikle sig til at være en fordel for en bæredygtig landdistriktsudvikling og små virksomheder.

Vadehavsregionen består af tre nationer og forskellige underregioner med "eget" fokus, og den fremstår derfor som et uensartet område. Det er vigtigt, at regionerne udvikler deres egne styrker. De fremtidige udviklingsstrategier for regionen bør tage hensyn til disse regionale forskelle ved at sikre en effektiv koordinering og arbejdsfordeling mellem de forskellige politiske niveauer. I denne sammenhæng er det vigtigt at sikre en bred inddragelse af de interessenter, der er relevante for den regionale politik.

Energi

Frank Oswald

Wilhemshavener-

Hafenwirtschaftsvereinigung e.V.

Dialog. *'Folk snakker sammen, og det er i sig selv exceptionelt. Tågen er lettet og signalerne bliver bedre modtaget. Det viser, at kompromis er den eneste vej fremad. Det er ikke et tegn på svaghed. Tværtimod det er et bevis på realitetssans, og den er værdifuld.'*

De andre. *'Den nære kontakt begynder at bære frugt. Folk ser ikke længere hinanden som modstandere, det fjerner behovet for at man skal have sin vilje i alting. Det mærker jeg også hos mig selv.'*

'Et 3 til indhold, et 7 til samarbejde'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2.4 Det kulturelle landskab under forandring

Det kulturelle landskab i Vadehavsregionen er et sammenhængende landskab, som også er enestående i verden. Mennesket har gennem mange århundreder udformet dette landskab. Her kan man finde elementer, der kan føres tilbage til hver eneste af de perioder, der har medvirket til at skabe området. Det gælder f.eks. menneskets kamp mod naturen i dets bestræbelser for at opretholde et livsgrundlag. Der er tusinder af værfter, inddigninger og vandsystemer, der vidner om en ganske særlig historie. De væsentlige ændringer af Vadehavets kystlinie gennem mere end tusinde år er historisk forbundet med kystbeskyttelsen og landindvindingen, herunder etableringen af sluser for at sikre afvanding af baglandene. Forandringer har altid været en del af landskabsudviklingen i regionen. På nuværende tidspunkt skyldes forandringen dog en hurtig udvikling af by- og industriområder, ændringer inden for landbruget og affolkningen i landdistrikterne – en udvikling der kan ændre vigtige elementer i kulturarven. Da denne kulturarv er en integreret del af regionen og er med til at gøre den attraktiv, bør den bevares p.g.a. sit store potentiale i en fremtidig udvikling af regionen. Dette kan delvist ske gennem planlægning og styring, men hovedansvaret ligger hos grundejerne selv. Kun gennem samarbejde kan landskabet forvaltes og udvikles på en måde, der sikrer, at Vadehavets kulturelle arv stadig vil være synlig og til rådighed for landbrug, uddannelse, rekreation - samt stå som bærer af en regional identitet.

2.5 Mange regler og reguleringer – mange myndighedsniveauer

Som et resultat af den omfattende beskyttelse, der strækker sig langs hele kysten fra Esbjerg til Den Helder (med undtagelse af de vigtigste sejlruiter), eksisterer et utal af regler og reguleringer i Vadehavet. Beskyttelsesområdet i Vadehavet er uden tvivl underlagt det mest omfattende beskyttelsesprogram i Europa – ja, i hele verden. Den europæiske miljølovgivning (bl.a. habitat- og fugledirektiverne) spiller en stadig større rolle, hvilket vil fortsætte. Ifølge direktiverne skal alle aktiviteter i området gennemgå en passende vurdering. Såfremt man via denne vurdering konkluderer, at aktiviteten vil have en væsentlig, negativ effekt er den generelle regel, at den pågældende aktivitet eller projekt ikke tillades, medmindre der ikke findes alternativer, og projektet er af væsentlig samfundsmæssig interesse. Disse direktiver beskytter de særligt udpegede europæiske naturtyper og levesteder for dyr og planter, men gør beslutningsprocessen vedrørende projekter og aktiviteter mere omfattende og kompliceret sammenlignet med områder, hvor sådanne regler ikke er gældende. Generelt er situationen i kystområdet i Vadehavsregionen kompleks med hensyn til regler, reguleringer og kompetencer. Et eksempel er, at vigtige (EU) miljødirektiver ikke udmøntes og administreres på en ensartet måde i Vadehavsregionen. Andre eksempler handler om manglende koordination mellem regler og detailreguleringer. Nogle reguleringer kan kun gennemføres gennem international lovgivning - såsom regler for skibsfarten uden for territorialgrænsen. Der er et behov for at forvalte kystområdet på en mere ensartet og simpel måde, der tager hensyn til såvel økonomi, sociale forhold som miljømæssige forhold. Med hensyn til naturbeskyttelsen er dette i vid udstrækning blevet løst i den tyske del af Vadehavsregionen, hvor mange af disse områder og individuelle reguleringer er blevet kombineret.

Landbrug

Erich Hinrichs

Landwirtschaftlicher Hauptverein Ostfriesland

Fokusering *'Vi ved præcis hvordan den økonomiske og sociale struktur i området ligger. Befolkningen, erhvervslivet, forventninger, uddannelse. Kendskab til disse faktorer er vigtigt for den (stigende) opmærksomhed. De landmænd jeg repræsenterer har også set på de næste 15 år. Planlægningen af brugen af jorden og de relaterede aftaler med naturbeskyttere, er emner der falder i øjnene. Jeg vil gerne være med til at formulere disse emner.'*

De andre. *'Problemet omkring kystbeskyttelse får stor opmærksomhed. Det er meget vigtigt for de mennesker, der bor bag digerne, på grund af klimaforandringer og stigende havniveau.'*

'Bæredygtighed er nøglen til social og økonomisk udvikling.'

'Sterilitet gør plads for brug.'

Realistisk. *'Råbene om den sidste vilde natur er for længst indhentet af virkeligheden. Menneskenes indgriben har gjort Vadehavet til, hvad det er nu. Brug dette område, men med den nødvendige forsigtighed. Trods forskellige kulturer er Tyskland, Danmark og Holland enige i dette.'*

De andre. *'Jagten på en helhedsløsning omsættes stadig i for ringe grad til ensartede regelsæt. At tyskerne og danskerne foreslår en anden måde at arbejde på, betyder stadigvæk ikke, at de hollandske spilleregler tillader dette.'*

Fiskeri

Ton Verbree

Productschap Vis [afsætningsrådet for fiskeriet] P.O. Mosselen og institutionen Odus

Regionens fremtid

- Vadehavsregionen har en stærk og unik identitet
- Plads til selvstændig erhvervsvirksomhed og optimal udnyttelse af regionale fordele
- Alle parter og sektorer respekterer de økologiske målsætninger

03

VadehavsForum har vedtaget en "bæredygtig udvikling" som grundlag for den fremtidige udvikling af Vadehavsregionen. Bæredygtighed blev første gang introduceret i politisk sammenhæng i forbindelse med den såkaldte BrundtlandRapport i 1987. Heri definerede man bæredygtighed som en udvikling, der er i overensstemmelse med de nuværende behov uden at forringe fremtidige generationers mulighed for at opfylde deres behov. I dag opfattes bæredygtighed som et forsøg på at opnå en balance mellem de økonomiske, sociale og miljømæssige behov. Tidligere anså man primært bæredygtighed som en vision, hvorimod det i dag i stigende grad anses for at være en erfarings- eller indlæringsproces, som indikerer hvordan beslutninger bliver til. Begge aspekter af bæredygtighed er diskuteret af VadehavsForum, og resultaterne præsenteres i det følgende afsnit.

3.1 Visioner og målsætninger

VadehavsForum har udarbejdet en vision for regionen og på denne baggrund har man formuleret bæredygtige målsætninger for de tre dimensioner af bæredygtighed – den sociale, økonomiske og økologiske dimension.

Vision

Vadehavsregionen har en stærk identitet, der har rod i den kulturelle arv, de typiske vadehavslandskaber og den på verdensplan enestående vadehavsnatur. Regionen har en naturlig biodiversitet og faldende koncentrationer af forurenende stoffer. Regionen er karakteriseret af dynamiske bycentre og levedygtige landdistrikter med en afbalanceret befolkningsstruktur og gode offentlige tilbud.

I Vadehavsregionen er der plads til iværksættere og de økonomiske aktiviteter anvender regionens særlige fordele optimalt (f.eks. bæredygtighed) – især den kystnære placering, naturpotentialet (landbrug, turisme) og den positive befolkningsudvikling. Generelt kan folk lide at bo i Vadehavsregionen.

Vadehavsområdet - omfattet af Det Trilaterale Vadehavssamarbejde - repræsenterer de trilaterale mål og økologiske målsætninger. Området har en uspoleret skønhed og anses for at være fælles arv for hele regionen, hvorfor de økologiske mål respekteres af alle sektorer.

Målsætningerne for bæredygtighed har været udgangspunkt for udarbejdelsen af specifikke målsætninger for infrastruktur, skibsfartssikkerhed og kystsikring (afsnit 4) og for landbrug, energi, industri og havne, fiskeri samt turisme (afsnit 5).

3.2 Strategi for en kystzoneforvaltning i Vadehavsregionen

VadehavsForum har fastlagt fælles temaer, der er relevante for alle sektorer og grundlæggende for anvendelsen eller udmøntningen af bæredygtighed. Disse temaer kan sammenfattes således:

- **Integration og gennemførelse af sektorstrategier**

Der er mange berøringsflader mellem de forskellige sektorer foreslåede strategier for bæredygtighed (f.eks. landbrug og turisme, offshore vindenergi og fiskeri eller fælles anvendelse af et såkaldt "vadehavsmærke" for produkter herfra). Gennemførelsen af sektorstrategierne skal derfor foregå i en integreret proces.

- **Integration af politikker/aktiviteter i Vadehavet og det tilstødende fastland**

VadehavsForum fremhæver, at der er mange sammenhænge mellem det egentlige vadehav og det tilstødende fastland, og at en bæredygtig strategi for Vadehavsregionen derfor skal integrere beslutninger for Vadehavet og fastlandet.

- **Samarbejde mellem ansvarlige myndigheder**

Der er fortsat et utilstrækkeligt eller mangelfuldt samarbejde mellem lokale, regionale, nationale og EU-myndigheder i forberedelsen, gennemførelsen, håndhævelsen og koordineringen af regler og reguleringer i Vadehavsregionen. Et bæredygtigt udviklingsperspektiv for regionen kræver et bedre og mere omfattende samarbejde mellem de ansvarlige myndigheder.

- **Harmonisering og forenkling af regler og reguleringer**

VadehavsForum har bemærket store forskelle i gennemførelsen af regler og reguleringer i Vadehavsregionen (f.eks. VVM direktivet). Regler og reguleringer bør harmoniseres og, hvor det er muligt, forenkles for at skabe grundlag for en bæredygtig udvikling. Endvidere kunne flere regler og reguleringer måske vise sig at være overflødige - og enten ikke bidrage til beskyttelsen af naturen eller til forbedringen af de sociale og økonomiske forhold.

EMNE	MÅLSÆTNING
OVERORDNET	
Sikkerhed	Sikkerhed til søs Sikre leveforholdene og økonomisk udvikling gennem kystbeskyttelse Beskytte landskabet og naturen mod katastrofer
SOCIALT	
Kulturhistorie	Bevare landskab og kultur Formulere trilaterale landskabs- og kulturhistoriske målsætninger
Befolkningsudvikling	En afbalanceret befolkningsstruktur
Uddannelse, forskning og udvikling	Fastholde den unge generation i regionen Udvikle perspektiver for ungdommen
Beskæftigelse	Et sikkert arbejdsmiljø Mangfoldige beskæftigelsesmuligheder med høj kvalitet
Sundhed (fysisk og mentalt)	God sundhedspolitik Rent miljø
Beboelse	Høj ejendomsværdi Tilstrækkelige boliger til rimelige priser
Livsstil	Retten til selv at bestemme over sit liv Bedre end i resten af landet
Lokalt engagement	Lokalbefolkningen er interesseret og deltager i lokale aktiviteter Gøre brug af den lokale viden
Rekreation/attraktioner for beboere	Landbrug og fiskeri som rekreative muligheder
Regional identitet	Stolt over at stamme fra Vadehavsregionen Produktion i området Godt image
Sociale institutioner i landdistriktsområder	Tilstedeværelsen af og adgang til skoler, hospitaler, kommercielle institutioner (banker, butikker, børnepasning etc.) også i områder, der ikke er tæt befolket
Velfærd	Konstant eller stigende indtægt Social lighed Hjemstavnsfølelse

EMNE	MÅLSÆTNING
ØKONOMI	
Økonomisk styrke: Opretholde og udvikle økonomisk levedygtige og regionrelaterede aktiviteter samt bruge naturgrundlaget og -kvaliteterne i regionen	Økonomiske aktiviteter med udgangspunkt i regionen Sammenhængende kæde af aktiviteter Ansvarlige iværksættere: <ul style="list-style-type: none"> • innovation • beskæftigelse • udbytte Mere enkle og ensartede regler og reguleringer Øget merværdi Effektiv og sikker energiforsyning
Havne	Havneaktiviteter der respekterer andre sektorer Samarbejde mellem havnene i regionen
Infrastruktur	Optimal adgangsmuligheder for produktion og transport
Energi	Sikker energiforsyning
Landdistriktsudvikling	Økonomisk levedygtighed
Skibsfart	Forbedre effektiviteten
Turisme	Nye turistvirksomheder Kvalitetsturisme Udvide rækken af turistattraktioner (natur, kulturarv, bondegårdsferie etc.)
ØKOLOGI	
Biodiversitet	Opretholde naturlig biodiversitet
Forurening	Nedbringe udledningen af forurenende stoffer
"Fred og ro"	Ingen unødvendig lys og støj
Globalt ansvar	Forstå og respektere Vadehavsområdets betydning for den globale biodiversitet
Natur- og miljøforvaltning samt regulering	Gennemføre relevant nationale og international beskyttelsesregulering Alle aktiviteter i overensstemmelse med "Bedste Miljømæssige Praksis"
Vadehavet	Overensstemmelse med De Vejledende Principper og Trilaterale Mål i Vadehavsplanen.

- **Involvering af interessenter i den bæredygtige forvaltning af området**

Til trods for at der på mange niveauer eksisterer inddragelse af offentligheden i de politiske beslutninger og forvaltningen, er et af de centrale ønsker for VadehavsForum at fremme "nede-fra-og-op" processen yderligere - så vidt muligt inden for principperne for parlamentarisk demokrati. For at kunne skabe et holdbart grundlag for gennemførelsen af bæredygtige udviklingsstrategier, skal interessenter involveres aktivt i denne proces.

VadehavsForum mener, at Integreret Kystzoneforvaltning (IKZF) er den ideelle model for at gennemføre de ovenstående strategier. Denne rapport fra VadehavsForum – inklusiv strategier, anbefalinger, aktiviteter og politikker - skal opfattes som en samlet Integreret Kystzone Forvaltningsstrategi for Vadehavsregionen. Den bør tillige være udgangspunkt for en integration af de nationale IKZF-strategier udviklet inden for rammerne af anbefalingerne fra EU-kommissionen og -parlamentet.

3.3 Anbefalinger

- Hovedanbefalingen fra VadehavsForum er at godkende den endelige rapport som et værdifuldt bidrag til en IKZF for Vadehavsregionen.
- IKZF-Vadehavsstrategien skal være udgangspunktet for integrationen af nationale IKZF-strategier i vadehavslandene.
- Målene for bæredygtighed i IKZF-vadehavsstrategien bør specificeres yderligere gennem udarbejdelsen af passende indikatorer for hver målsætning.
- Der bør udarbejdes en oversigt og foretages en vurdering af regler og reguleringer i Vadehavsregionen med henblik på harmonisering og forenkling. På basis af denne vurdering bør man definere målsætninger for at reducere antallet af regler og reguleringer.
- Man bør aktiv støtte den videre udvikling af IKZF-uddannelsesprogrammer på skoler og universiteter i Vadehavsregionen, herunder internationale udvekslingsprogrammer for studerende.

Natur og miljø

Hans-Ulrich Rösner

WWF Projektbüro Wattenmeer

Meningsfuld. *'Beskyttelse af Vadehavet som en helhed – det er en beslutning, der er taget i fællesskab af demokratiske lande angående fremtiden for dette pragtfulde, unikke naturområde. Det er ingen begrænsning, men en chance for en samlet udvikling af regionen således, at den kan beholde sit udseende og sine værdier, og forsat vil være attraktiv for indbyggere og besøgende. VadehavsForum har været et vigtigt skridt på vejen.'*

De andre. *'Deltagernes ønskesedler var meget forskellige, og de korresponderede ikke altid med en fuldstændig bæredygtig udvikling og med beskyttelsen af Vadehavet. Jeg tror, at dette er en længere proces, og at den fælles vision peger i en god retning.'*

'Det er en begyndelse.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Overordnede emner

- Infrastruktur som et sundt grundlag for social og økonomisk udvikling
- Bedre kystforbindelser er nødvendige
- Forberede følgerne af havspejlsstigningen
- Diskutere mulige ingreb med indbyggerne i regionen
- Sikkerhed for skibsfarten er yderst relevant for beskyttelsen af det følsomme havområde
- Videreudvikling af forholdsregler til forebyggelse af katastrofer til havs

04.

4.1 Infrastruktur i Vadehavsregionen

4.1.1 Introduktion

Passende infrastrukturer er grundlæggende forudsætninger for den økonomiske og sociale udvikling i en region – også for at undgå at et område isoleres. Infrastrukturen spiller en vigtig rolle for produktion og handelsliv, serviceydelser og persontransport. I højtudviklede industrilande, som vadehavslændene, spiller en "up-to-date" trafik infrastruktur en afgørende rolle for erhvervslivet. Kravet om transportforbindelser er relateret til adgangsmulighederne for personer, gods og serviceydelser. Godstransport er også tæt forbundet med den økonomiske vækst samt handel mellem lande og regioner.

Når vi taler om en regions/et områdes bæredygtige udvikling, vil også den sociale infrastruktur (off. administration, skole- og uddannelsesinstitutioner, børnepasning, fritidsfaciliteter samt hele den kulturelle struktur) spille en vigtig rolle. Vedligeholdelsen og udviklingen af disse strukturer bør have høj prioritet. Det samme gælder infrastrukturen inden for telekommunikation, energi- og vandforsyning, der i højere grad bør indgå i udviklingsstrategierne for Vadehavsregionen. For at opnå en bæredygtig udvikling er det en forudsætning, at der er balance mellem udviklingen af infrastrukturen og natur- og miljøbeskyttelsen.

4.1.2 Målsætninger

Det overordnede mål for udviklingen af infrastrukturen i Vadehavsregionen er at sikre en sund økonomisk og social udvikling samt at tage transportsikkerhed og beskyttelsen af miljøet i betragtning. Der er tre hovedelementer i udviklingen af en bæredygtig infrastruktur:

- a) En analyse af infrastrukturen for at skabe overblik over behovet for en forbedret fysisk infrastruktur – med tilknyttede serviceydelser og planlægning samt en økonomisk effektiv måde at imødekomme disse behov.
- b) Planlægning og udvikling af infrastrukturen for at gennemføre de nødvendige projekter.
- c) Vedligeholdelse af eksisterende infrastruktur og nyanlæg – med tilknyttede serviceydelser.

I Vadehavsregionen bør der gennemføres flere forbedringer af vandvejene, lufttrafikken, vej- og jernbanenettet, for at opnå et solidt grundlag for en bæredygtig udvikling i regionen. Det overordnede mål er at forbedre adgangsforholdene til og fra og inden for Vadehavsregionen. Sociale, kulturelle og supplerende infrastrukturer bør inddrages i alle planlægnings- og udviklingsprocesser.

I denne forbindelse er det vigtigt at undersøge mulighederne for at udvikle en integreret Transportservice. For eksempel vil turister antagelig være mere villige til at benytte offentlige transportmidler, hvis de ikke skal bekymre sig om bagage (direkte levering til feriestedet), og hvis de er sikret en forholdsvis hurtig transporttid uden unødige skift.

Beboelse og levevilkår

Nye former for bosætning og levevis kan spille en stadig vigtigere rolle for Vadehavsregionen, ikke kun for beboerne selv men også som økonomisk faktor. De åbne vidder, stilheden og naturkvaliteterne i regionen tilbyder flere fordele og muligheder for nye former for bosætning og levevilkår (f.eks. i forbindelse med "vand" i landlige omgivelser med husdyr, seniorboliger), der kan tiltrække nye beboere til regionen.

Havne og vandveje

Havne og vandveje spiller en meget vigtig rolle for Vadehavsregionen, og derfor bør den marine infrastruktur gives gunstige udviklingsmuligheder. De tre største havne i Vadehavsregionen er de tyske havne Bremerhaven, Wilhelmshaven og Hamborg (containertransport; se afsnit 5.4). Endvidere findes der i regionen en række små og mellemstore havne, der har specialiseret sig i overensstemmelse med de økonomiske strukturer i regionen (f.eks. kemikalier, biler, fisk, salt, containere, roll-on-roll-off, off-shore).

Havnene spiller hver især en vigtig rolle for forskellige erhvervssektorer. Også de mindre havne er betydningsfulde for regionen og skal integreres i udviklingen af infrastrukturen. Endvidere udviser offshore-industrien fortsat lovende fremtidsperspektiver, og havnene vil også være basis for denne udvikling. Der er naturligvis forskelle på havnene på grund af deres beliggenhed; nogle har stor dybgang, i andre havne reguleres adgangsforholdene af tidevandet eller af andre faktorer. En bæredygtig udvikling af havnene bør tage disse forskelle i betragtning, og man bør undgå unødvendige påvirkninger af naturen og miljøet.

Havnefaciliteter og sejlruiter bør optimeres og vedligeholdes for at sikre tilgængeligheden og dermed havnenes overlevelse; herunder en udbygning af "short sea" trafikken i Vadehavsregionen. I denne sammenhæng er optimale muligheder for at benytte floder og kanaler til transport vigtig i Tyskland og Holland. I den hollandsk-tyske grænseregion er der gode muligheder for overførsel af gods fra lastbiler til flodpramme – om end der er visse "flaskehalse". I bestræbelserne på at udvikle en bæredygtig infrastruktur bør man

overveje en udvidelse af flod- og kanalsystemerne til transport – bl.a. en udvidelse af Dortmund-Ems kanalen, slusesystemet i Weser fra Minden til Bremen, kanalen fra Oldenburg til Ems (Kystkanalen) og en opgradering af vandvejen fra Delzjil til Lemmer.

De søværts adgangsveje til havnene spiller ligeledes en vigtig rolle i afvandingen af baglandet. Også set i dette perspektiv er det vigtigt at vedligeholde disse adgangsveje.

For turisterhvervet er det vigtigt at sikre de eksisterende forbindelser mellem vadehavsøerne og mellem fastlandet og øerne. Muligheden for at tilbyde "ø-hop" med udflugtsbåde og færger kan medvirke til at tiltrække flere turister og dermed bidrage til en stærkere turistsektor.

Et yderligere element er færgetrafikken over floderne. Flere og flere forbindelser nedlægges, hvilket kan være medvirkende til at forringe samfærdslen, samt at de sociale strukturer i landdistrikter, der naturligt hører sammen, ødelægges. Også opretholdelsen af færgeforbindelser som et kulturelt element fortjener større opmærksomhed.

Luftfart

Uanset at Vadehavsregionen er et "udkantsområde" eksisterer et tæt netværk af internationale lufthavne og flyruter. Lufthavnene i Esbjerg og Groningen og de internationale lufthavne i Hamburg, Bremen og Amsterdam er betydningsfulde infrastrukturer for Vadehavsregionens befolkning og økonomi. Endvidere er der mange mindre flyvepladser i regionen, der har flyforbindelse til og fra vadehavsøerne, til lokaliteter inden for Vadehavsregionen og til nationale og internationale destinationer. En videreudvikling af luftfarten kunne overvejes

Jernbane

I lighed med mange andre "udkantsområder" i Europa har jernbanenettet i Vadehavsregionen udtalte mangler. Fra de nærtliggende storbyer (Hamburg, Bremen og Amsterdam) og fra Groningen, Oldenburg og Esbjerg er der relativt gode forbindelser til det europæiske jernbanenet. Imidlertid er jernbanenettet i selve Vadehavsregionen ikke tilstrækkeligt udbygget. Især de grænseoverskridende forbindelser er mangelfulde – men også de kystgående forbindelser er utilstrækkelige.

Passagertransporten fungerer godt på hovednettet, hvorimod mulighederne for effektiv godstransport må betegnes som særdeles mangelfuld. Jernbanenettet er for underdimensioneret, og antallet af forbindelser for få. Den voksende handel og godstransport kræver et forbedret jernbanenet for at sikre regionen en bæredygtig fremtid.

'Ikke konkret nok endnu'

Beskyttelse. *'Skibenes sikkerhed er endelig kommet øverst på listen. Den har altid været vigtigt for fiskerne. For dem er en ulykke bogstavelig talt en katastrofe. Forslaget til en trilateral, fælles kystvagt er et godt udgangspunkt.'*

De andre. *'EU regulativer hindrer samarbejde. Lave priser og hård konkurrence skaber et behov for at glatte forskellene ud.'*

Fiskeri

Carsten Krog

Danmarks Fiskeriforening

Øget kapacitet og hurtigere forbindelser bør overvejes mellem de økonomiske centre f.eks. Zuidersø-forbindelsen i Holland - med forlængelse til Tyskland, Polen og Danmark

De vigtigste forbedringer bør være:

- Øst-vest forbindelser og grænseoverskridende forbindelser, som forbereder etableringen af et "vadehavstog"
- Et udbygget og fleksibelt system til godstransport med regionale losse- og lastestationer
- Øget hyppighed både med hensyn til passager- og godstransport
- Koordinerede togplaner
- Forenkledte og forståelige prisstrukturer

For at skabe ny kapacitet og forberede jernbanenettet til den forventede stigning inden for godstrafikken bør følgende projekter fremmes:

- Modernisering af "America-Line" (Wilhelmshaven-Oldenburg-Bremen-Langwedel-Uelzen) inklusiv forbedrede sammenkoblinger i Oldenburg og Bremen
- Etablering af ny højhastighedsforbindelse Bremen/Hamburg-Hannover

Vejnettet

Vejnettet i et industrisamfund er generelt meget velfungerende med hensyn til trafikken over korte afstande. Dette gælder også i Vadehavsregionen, men der er stadig mangler med hensyn til trafikforbindelserne over længere afstande. Der er behov for bedre øst-vest vejforbindelser og havneudvidelser (f.eks. Jade-Weserhavnen; er under planlægning), et velfungerende vej- og jernbanenet, der kommer havnene til gode, (gods til og fra baglandet). Gode forbindelser mellem havnene er en forudsætning for at gennemføre et havnekoncept. For at imødekomme nye økonomiske udviklinger og en stigende trafik er de følgende vejstrækninger under planlægning eller gennemførelse:

- Heide i Slesvig-Holsten til Tønder og Esbjerg (delvist)
- Kystmotorvej i Nedersaksen (A22)
- Forbindelse over Elben vest for Hamborg
- Forbindelse over Weser i Bremen
- Udvidelse af A1 i Tyskland til 6 spor

- Udvikling af motorvejen Drachten-Dokkum
- Udvidelse til 4 spor – motorvej N33 (i provinsen Groningen)
- Forbedring af motorvej N9 og N99 (i provinsen Noord-Holland)

Energianlæg

For at sikre energiforsyningen til regionen og udviklingen inden for energisektoren er det nødvendigt at have en tidssvarende infrastruktur for energiforsyningen. Det er især vigtigt at transportere den elektriske energi, der i stigende grad produceres i kystområdet, til de vigtige industriområder sydpå. Dette kræver kabelforbindelser fra potentielle havvindmøleparker til fastlandet – gerne i kombination med allerede eksisterende kabelføringer – således, at der bliver så få kablertraceer som muligt, og at kun de allerede berørte områder påvirkes. For at dække samfundets behov for energi er det ydermere nødvendigt med infrastruktur både for indvinding og omformning af energi (f.eks. borerigge, raffinaderier, anlæg til vedvarende energi, transformatorstationer m.v.). Endvidere er faciliteter til energiforsyningen (rørledninger, gas og højspændingsledninger) en del af energi-infrastrukturen. Set i en bredere sammenhang er anlæg til transport af energi over længere afstande til andre regioner og lande vigtige elementer i infrastrukturen.

Rørledninger

Kemikalie-, olie- og gasindustrien spiller en vigtig rolle i Vadehavsregionen. I transport og fordeling af produkter fra disse industrier, inklusiv "halvfabrikata", er rørledninger den mest effektive, - sikre og miljøvenlige transportform. Endvidere bidrager de til at nedbringe trafikken på vejnettet. Ledningsnettet er i dag ikke tilstrækkeligt udbygget inden for Vadehavsregionen. Ved gennemførelsen af det såkaldte "chemcoast" projekt vil den nordtyske kemiske industri blive forbundet med det europæiske net (Ruhr-området – Wilhelmshaven – Stade – Brunsbüttel) og i en senere fase med Groningen i Holland. Disse forbindelser vil styrke industrien i Vadehavsregionen væsentligt. Hvis det er muligt, bør rørledningerne samles i særlige "transportkorridorer".

4.2 Bæredygtige kystsikringsstrategier for Vadehavsregionen

4.2.1 Introduktion

Der bor omkring 3,3 millioner mennesker i de lavtliggende kystområder i Vadehavsregionen. Uden beskyttelse ville disse områder kunne blive oversvømmet under stormfloder. Passende kystsikring er derfor en forudsætning for en social og økonomisk udvikling i regionen – især set i lyset af den forventede havspejlsstigning. Dette krav fra lokal side er medtaget i Den trilaterale Vadehavsplan.

Kystsikringsforanstaltninger og –strukturer er et indgreb i naturen – f.eks. i forbindelse med den tidligere praksis om inddigning af landområder. På den anden side anerkender samfundet Vadehavets enestående økosystem – f.eks. gennem udpegningen af store dele af Vadehavet som NATURA 2000 - og gennem vedtagelse af de vejledende principper i Den trilaterale Vadehavspolitik, der så vidt muligt tilstræber at opnå et naturligt og bæredygtigt økosystem med naturlige og uforstyrrede processer.

På Den 8. Trilaterale Regeringskonference om Vadehavets beskyttelse (Tyskland, 1997) blev det besluttet at undersøge de mulige indvirkninger af havspejlsstigningen, og på basis af disse undersøgelser at udarbejde forslag for integrationen af de fremtidige kystbeskyttelses- og naturbeskyttelsespolitikker. Forslagene skal på lang sigt fastholde de nuværende sikkerhedsstandarder og foregribe de forventede indvirkninger af havspejlsstigning – uden at få en negativ indvirkning på naturværdierne, herunder forringe den naturlige dynamik og kvaliteten af levestederne. Endvidere bør forslagene være teknisk og finansielt hensigtsmæssige samt tage hensyn til de lovgivningsmæssige forhold, lokalbefolkningens accept og "harmonien" med øvrige interesser f.eks. turismen. I 1998 nedsatte man en trilateral ekspertgruppe med det formål at formulere sådanne forslag. Medlemmerne af ekspertgruppen repræsenterer ansvarlige myndigheder for kystbeskyttelsen og naturbeskyttelsen i de tre vadehavslande. Resultaterne fra Fase 1, der blev udarbejdet i perioden januar 1999 - juni 2001, er til rådighed i form af en rapport på www.waddensea-secretariat.org

Regional myndighed
Walter Theuerkauf
Landeskreis Aurich

Over grænser. *'jeg var positivt overrasket over, at forummet havde sammensat et konkret program, der kombinerer den nødvendige beskyttelse af Vadehavet med behovet for at kunne leve og arbejde i området. Det giver en solid grænseoverskridende basis for den politiske debat.'*

De andre. *'Der er vindere og tabere. De uundgåelige kompromiser er ikke enden på historien. Vi er nød til at holde rapportens ideer i live.'*

'Succes mod forventning'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

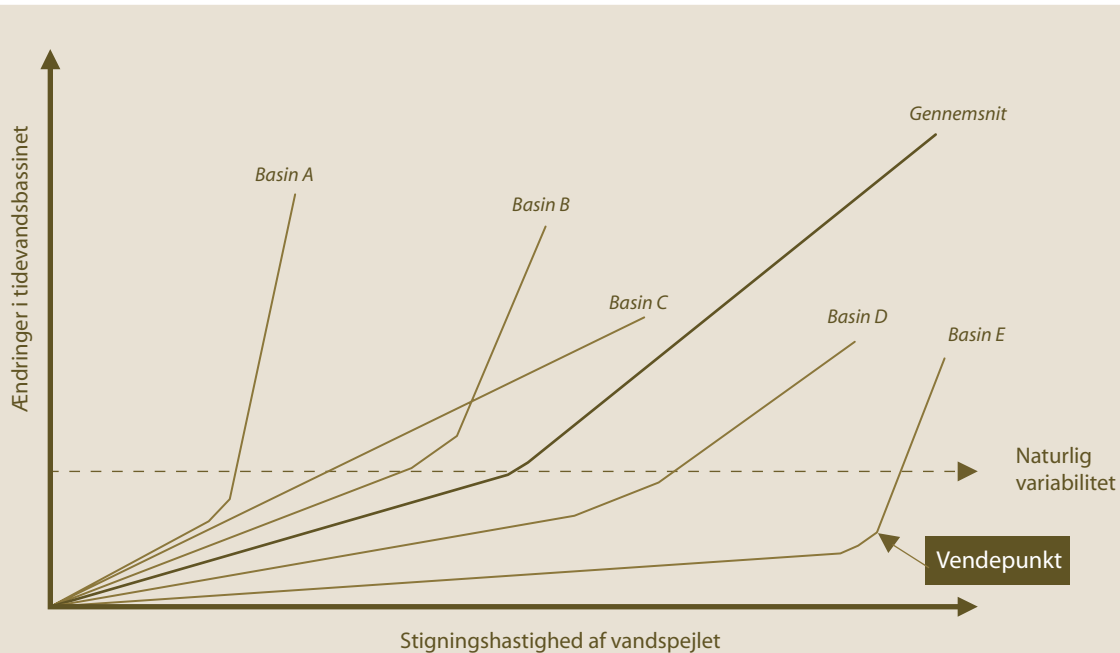
4.2.2 Procedure

I Fase 1 opnåede ekspertgruppen fælles forståelse af Vadehavets geomorfologi, biologi og kystsikring. Endvidere undersøgte man ud fra tre scenarier (havspejlsstigning på 10 cm, 25 cm og 50 cm frem til 2050) indvirkningen på udvalgte fysiske, biologiske og socioøkonomiske parametre. Som afslutning på Fase 1 gennemførte man en screening af bæredygtige kystsikringsforanstaltninger – en såkaldt "Bedste Miljømæssige Praksis" – for at sikre at de nuværende sikkerhedsstandarder bruges i fremtiden. Fase 2 i arbejdet vil koncentrere sig om vurderingen af udvalgte foranstaltninger i to scenarier ("under vendepunktet" og "over vendepunktet" se fig. 1).

Figur 1: For hver tidevandsområde vil der være et såkaldt vendepunkt, hvor ændringer bliver uoprettelige og overskrider den naturlige tilpasning. Fra dette punkt, der varierer meget fra hvert tidevandsområde, kan der ske en udvikling i retning af dannelsen af tidevandslaguner (permanent vanddækket).

4.2.3 Resultater

Ekspertgruppen er enige om, at Vadehavet udviser en stærk naturlig variation og ikke umiddelbart er sårbar over for ændringer. På grund af den naturlige dynamik, vil ændringer, der overskrider den naturlige variation, ikke være lette at se. Alle dele af Vadehavets tidevandssystem (f.eks. øer, tidevandsflader, strandenge) kan tilpasse sig en dynamisk balance med de hydrodynamiske forhold (strøm og bølger). Ændringer i systemet vil medføre en transport af sedimenter til og fra andre områder, hvilket vil skabe nye dynamiske balancer. Derfor vil en moderat havspejlsstigning i Vadehavet, som et resultat af både naturlige og menneskeskabte processer, blive kompenseret af importen af sediment, som på lang sigt tilledes via tidevandsrenderne fra de ydre kystområder. Udover disse hydrodynamiske og geomorfologiske processer understreger gruppen vigtigheden af de biotiske processer for sedimentation og erosion. Her understreger man betydningen af tilstedeværelsen af ålegræs og muslingebanker for aflejring og for reduktion af erosionen samt vegetationens rolle i dannelsen af klitter.

Med hensyn til det mest realistiske scenarie (havspejlsstigning på 25 cm inden for 50 år) konkluderes det, at ændringerne i Vadehavets økosystem (geomorfologi og biologi) ikke forventes at være omfattende. Omkostningerne til kystsikring vil eventuelt stige med 5 – 15%.

Med hensyn til "den værst tænkelige" situation (havspejlsstigning på mere end 50 cm inden for 50 år) vil systemet ikke længere kunne tilpasse sig ændringerne. En af de store konsekvenser ville være en reduktion i størrelsen af tidevandsfladerne. Gruppen skønner, at de vil blive reduceret med 15% (720 km²), og at der ville blive skabt tidevandslaguner (permanente lavvandsområder). Et stigende antal storme ville fremme denne udvikling yderligere.

Disse geomorfologiske ændringer ville generelt have en uoprettelig indvirkning på biologien. En anden konsekvens kunne være en fordobling af omkostningerne for at opretholde de nuværende sikkerhedsstandarder for kystsikring. Selvom dette scenarie ikke er særligt sandsynligt, kan det ikke udelukkes.

Som afslutning på Fase 1 har ekspertgruppen formuleret en række anbefalinger til fremtidig politik, forvaltning og opfølgende undersøgelser. Hovedbudskabet er, at der bør udvikles integrerede politikker for kystbeskyttelse, naturbeskyttelse og en økonomisk udvikling i kystområdet, hvor dette ikke allerede er tilfældet, der tager hensyn til de forventede indvirkninger fra havspejlsstigningen og det stigende antal storme. Sådanne politikker bør også omfatte strategier for, hvordan offentligheden inddrages – også ved indførelse af yderligere og nye kystsikringsforanstaltninger.

4.2.4 Konklusion

I Fase 2 har fokuseret gruppen på udarbejdelsen af integrerede og bæredygtige kystsikringsforanstaltninger så som sandfodring. Hovedkriterier er sikkerhedsaspekter og økologiske effekter, men andre forhold så som nytteværdi og offentlig accept er også medtaget. Endvidere bør løsninger i én del af Vadehavet (f.eks. på øerne) ikke få skadelig indvirkning på andre områder (f.eks. tidevandsflader). Da den optimale løsning er stærkt afhængig af den fremtidige udvikling i Vadehavet (fig. 1) har man taget udgangspunkt i to scenerier. Resultaterne vil blive fremlagt på Den 10. Vadehavskonference i efteråret 2005.

Turisme og rekreation

Steef Engelsman

ANWB

Medskyldig. *'Ingen skadelig udnyttelse eller naturfjendtlig skibsfart. Klart. Ikke mere diskussion. Dette forum forstår dette, og alle kan skrive under på det. Turismen og endda fiskeriet ønsker alle at give muligheder for passende aktiviteter og teknikker.'*

De andre. *'Der er ingen grund til at murre. Området er fantastisk smukt. Og næsten alle parter kan med den dertil hørende turisme have gavn af det.'*

'Men hvis VadehavsForum ikke opstiller prioriteringer, bliver resultatet kun til et ottetal.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4.2.5 Forslag til politik og anbefalinger

- Der bør udarbejdes langsigtede og tværgående politikker for kystsikringsstrategier for at foregribe de forventede indvirkninger fra havspejlsstigningen og øget stormfrekvens.
- I den sammenhæng anbefaler man overordnet set en sikring af den eksisterende kystlinie i Vadehavsregionen, samt at kystbeskyttelsen tager kystområdernes forskellige eksponering i betragtning.
- Kystsikringsforanstaltninger bør integreres i den overordnede, fysiske planlægning og i IKZF for at undgå løsninger, der ikke er bæredygtige.
- "Bedste Miljømæssige Praksis" for bæredygtige kystsikringsstrategier bør evalueres og på baggrund heraf bør de mest relevante og gennemførlige foranstaltninger udvælges.
- Der bør udarbejdes en kommunikationsstrategi med det formål at starte en diskussion med offentligheden vedrørende mulige, fremtidige indvirkninger fra havspejlsstigningen og alternative kystsikringsforanstaltninger.
- Endeligt anbefales det, at man tager hensyn til ekspertgruppens anbefalinger .

4.3 Skibsfartssikkerhed

4.3.1 Indledning

I den sydlige nordsø er skibstrafikken omfattende, og Vadehavsområdet påvirkes i høj grad af disse internationale aktiviteter. Af denne grund er temaet skibstrafik og skibssikkerhed yderst relevant for beskyttelsen af dette følsomme havområde – samtidig med at skibsfarten, offshore- og andre havneaktiviteter er vigtige faktorer i den regionale økonomi.

Udpegnen af store dele af Vadehavet som et Særligt Følsomt Havområde (PSSA) i 2002 var et skridt i retningen af en fælles dansk-tysk-hollandsk indsats for at beskytte Vadehavet mod negative påvirkninger fra skibsfarten og et godt udgangspunkt for den videre udvikling for at fremme skibssikkerheden. Til trods for at man allerede globalt set har opnået et højt beskyttelsesniveau i området samt det faktum, at lodspligt er et værdifuldt værktøj, er VadehavsForum meget bekymret over de væsentlige socioøkonomiske og økologiske påvirkninger et eventuelt forlis til søs ville kunne få - og skibsfarten generelt kan have - på Vadehavsområdet. Endvidere er VadehavsForum meget betænkelig over de planlagte havvindmølleparker, hvilket må kræve fornyede overvejelser med hensyn til skibsfartssikkerheden, herunder et koncept for en overordnet planlægning i offshore-zonen.

For at kunne få overblik over status for gennemførelsen og brugen af de "oceaner" af regler og reguleringer (EU-, nationale, bi- og trilaterale) har VadehavsForum taget initiativ til analyse af "The Wadden Sea – Maritime Safety and Pollution Prevention of shipping". Rapporten beskriver gennemførelsen af internationale og nationale aftaler samt bestemmelser om skibsfartssikkerhed og forebyggelse af forurening fra skibe. Endvidere kortlægger rapporten forskelle og mangler i allerede eksisterende og omfattende beskyttelsesforanstaltninger i den sydlige nordsø og Vadehavsområdet. VadehavsForum har anvendt rapporten som udgangspunkt for diskussioner og formuleringer af nedenstående anbefalinger.

4.3.2 Målsætninger og anbefalinger

For at forbedre skibsfartssikkerheden og forebyggelsen af havforureningen for det udvidede Vadehavsområde (f.eks. i den sydlige Nordsø) understreger VadehavsForum, at der er brug for yderligere beskyttelsesforanstaltninger. Anbefalingerne fra VadehavsForum afspejler behovet for særlig beskyttelse af dette område, da det er internationalt værdsat gennem udpegnen som PSSA.

Anbefalingerne fra VadehavsForum omfatter følgende temaer:

- Overordnet planlægning af offshore installationer og skibsfartsruter
- Skibsfartsikkerhed og sikkerhed for skibe
- Nødberedskab
- Ulovlige udledninger
- Havnekontrol

Alle anbefalinger (35 i alt) er præsenteret i **Bilag 1**.

Anbefalingerne fordrer såvel nationale, bi- og trilaterale initiativer som tiltag på EU eller internationalt niveau. Derfor er opfølgningen af disse anbefalinger – helt eller delvist - væsentligt for at kunne opnå det nødvendige sikkerhedsniveau og forebygge forurening. Opfyldelsen af disse anbefalinger vil medføre en forbedret skibsfartsikkerhed i området.

4.3.3 Prioriterede anbefalinger

VadehavsForum ønsker, at visse anbefalinger får særlig opmærksomhed. VadehavsForum anser foranstaltninger, der relaterer sig til "Forsigtighedsprincippet", som første og vigtigste skridt, derefter "Princippet om forebyggelse", og hvis dette mislykkes "bekæmpelseskontrol". Af denne grund bør gennemførelsen af følgende anbefalinger have prioritet:

1. Overordnet planlægning

Anbefaling 1: offshore installationer betyder nye overvejelser for skibssikkerheden. En trilateral, harmoniseret planlægningsprocedure for den Eksklusive Økonomiske Zone (EEZ) bør påbegyndes og udvikles for at undgå øget, overordnet risiko for menneskeliv og naturen.

- Offshore installationer kræver et sikkerhedskoncept, som omfatter yderligere slæbebåds kapacitet i nødsituationer, installation af et Automatisk Identifikationssystem (AIS) samt trafikseparationssystemer i visse områder.
- Endvidere skal planlægningsprocessen tage hensyn til de traditionelle sejlrunder og skibsoperationer, udvidelse af sikkerhedsradius omkring offshore-installationer¹ samt intensivering af flyovervågningen.
- Inden for denne fælles proces skal integreringen af miljø-, natur- og den økonomiske politik og lovgivning i den hollandske EEZ fremskyndes.

¹ I Tyskland er sikkerhedsafstanden mellem den ydre grænse af en havvindmøllepark og den eksisterende separationsgrænse minimum 500 m (jf. UNCLOS art. 60) plus 2 sømil (jf. COLREG lov 10).

Natur- og miljøbeskyttelse
Herman Verheij
Waddenvereniging

Stemplet. *'VadehavsForum er et redskab til, nu og i fremtiden, at nå til en gensidig aftale om dette område. Lad os holde hinanden til regnskab for efterlevelsen af disse aftaler, på grundlag af solidaritet. Dette engagement er også et udtryk for en fælles identitet, som vi alle sammen skal leve ud.'*

De andre. *'Der ligger nu rimeligt konkrete aftaler om bæredygtigt fiskeri, landbrug og naturforvaltning. Og det mellem mennesker, der normalt ikke under hinanden dagens lys. En flot præstation.'*

'Jeg tror på sagen og processen'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Skibsfartssikkerhed

Anbefaling 3: VadehavsForum byder udviklingen inden for Trafikforvaltnings- og Informationssystemerne (VTMIS) velkommen og foreslår, at disse systemer videreudvikles ved at integrere de forskellige teknikker og samarbejder i relation til "en udvidet Vadehavsregion" fra Rotterdam til nord for Blåvand. Endvidere fremhæver VadehavsForum vigtigheden af en koordineret gennemførelse af EU direktivet om overvågning og informationsudveksling (2002/59/EU), "Safe Sea Net," Det Automatiske Identifikationssystem (AIS) og de respektive IALA² målsætninger.

3. Havnekontrol

Anbefaling 30: Harmonisering af havnekontrollen skal intensiveres (f.eks. checklister, interviews, interne kvalitetsstandarder etc.).

4. Gensidig assistance i nødsituationer

Anbefaling 13: Den fælles dansk-tysk-hollandske aftale (Den-Ger-Neth), som afløser for de bilaterale aftaler, skal underskrives så hurtigt som muligt for at danne grundlag for trilaterale aktioner i tilfælde af skibssulykker, der involverer olie og andre skadelige stoffer i "PSSA-Vadehavet" og i tilstødende områder.

Anbefaling 14: VadehavsForum foreslår, at man etablerer en fælles arbejdsgruppe, der skal undersøge mulighederne for at etablere en fælles, trilateral kystvagt.

5. Beredskab i nødsituationer

Anbefaling 15: Etablering af et trilateralt slæbebådskoncept, der tager hensyn til udviklingen inden for skibsfarten, skibsdimensioner og offshore installationer. I denne henseende skal konceptet vedrørende standardisering (f.eks. med hensyn til dimensionering og manøvreegenskaber undersøges. Endvidere skal konceptet omfatte:

- Passende³ slæbekapacitet.
- Man skal sikre et 24-timers stand by slæbebådsberedskab placeret på strategiske positioner. Man skal sikre en maksimal responstid på 2 timer (den tid det tager for slæbebåden at nå frem til det nødstedte skib).
- Endvidere anbefales det at forbedre koordineringen af behovet for slæbebådskapacitet. Norge, Danmark, Tyskland, Holland, Belgien og Storbritannien bør opfordres til at koordinere deres respektive behov og blive enige om strategiske positioner for slæbebåde i hele den centrale og sydlige del af Nordsøen.

6. Nødområder

Anbefaling 22: VadehavsForum hilser bestræbelserne på at gennemføre EU direktivet om "Oprettelse af Nødområder" (2002/59/EU) i de tre vadehavslande velkommen.

- De nationale bestemmelser om driften af nødområder og de nødvendige installationer skal koordineres trilateralt og bør vurderes regelmæssigt samt videreudvikles.
- Man bør sikre, at bestemmelserne og den praktiske gennemførelse gøres gennemskelig ved at informere de lokale myndigheder og offentligheden.

² IALA= Internationalt Forbund for Fyrårnsmyndigheder

³ I Tyskland defineres passende slæbekapacitet i overensstemmelse med den nuværende ydeevne (mindst 160 t ved 17,5 knob) og en dybgang, som kan reduceres til 6 m. Holland: Udover tilstedeværelsen af en stor slæbebåd (MS WAKER) anbefales det, at man overvejer udstationering af yderligere en slæbebåd i nærheden af Vadehavet og flodudmundingerne. Danmark: På grund af den stigende trafik langs den jyske vestkyst opfordres den danske regering til at genoverveje udstationering af en slæbebåd på vestkysten eller at hyre en ekstern slæbebåd i tilfælde af nødsituationer.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

'Sundt og realistisk.'

Opfattelse. *'Vi skal værne om Vadehavet , men det skal ikke være et lukket område. Og det er heller ikke nødvendigt. Inden for diget kan jeg se flere muligheder for et samarbejde mellem landbruget og turismen. Det kan for eksempel være salg af lokale produkter, samt forevisning af gårde og bedrifter. Det vil være et tilskud til indtjeningen samt give et godt omdømme blandt turister m.fl. Dette synspunkt vil jeg gerne arbejde for.'*

De andre. *'Alle fortjener et klap på skulderen. Især for deres ekspertise på områderne og diskussionerne på et kvalificeret niveau. Ikke fordi der var enighed , men der var respekt for forskellige opfattelser, som der altid vil forekomme. Men disse forskellige opfattelser kan og bør reduceres.'*

Turisme og rekreation

Knud Hansen

Tidl. borgmester Højer

Landbrug

Kristen Fromsejer

De Danske Landboforeninger

Plads. *'Her er ikke kun plads til naturen, men også til mennesket og dets virke. Beskyttelse af naturen kan sagtens gå hånd i hånd med økonomisk vækst og landbrugsudvikling. Vi har vist vejen, nu må myndighederne vise om de er med.'*

De andre. *'Jeg er overrasket over, at det var muligt at opnå enighed, det har ikke været let, men det er lykkedes at lave et fælles resultat. Det er jeg glad for.'*

'Vi har fået skabt tillid til hinanden.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

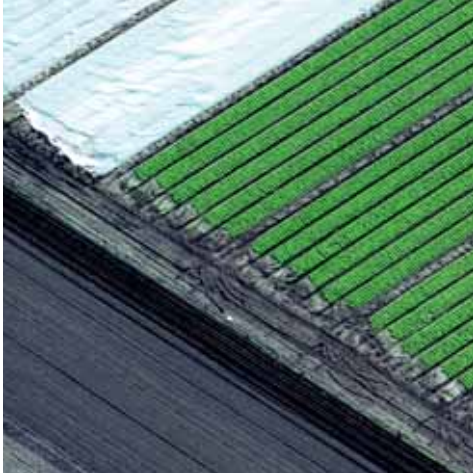

Sektor strategier

- Landbrug
- Fiskeri
- Energi
- Industri og havne
- Turisme

05.

5.1 Bæredygtig landbrugsudvikling

5.1.1 Visionen

Landbruget i Vadehavsregionen bør have mulighed for at udvikle sig økonomisk fordelagtigt under hensyntagen til:

- regionens afvekslende kulturlandskab (diger, å-systemer, værfter m.v.)
- dens karakteristiske flora og fauna (gæs, viber etc.)

samt bidrage til levedygtige og dynamiske lokalsamfund

5.1.2 Strategier

For at opfylde visionen vil man gennemføre strategierne nedenfor. De er udarbejdet på baggrund af de fortløbende strukturudviklinger i landbruget og dets muligheder for øget indkomst gennem forbedret service og produktdifferentiering.

STRUKTURTILPASNING

1. Sammenlægninger

Sammenlægning til større enheder er en vigtig forudsætning for overlevelsen i de fleste landbrugsbedrifter. Det resulterer generelt i større effektivitet og kan ligeledes medvirke til at reducere den miljømæssige påvirkning fra landbruget.

Udvikling af større enheder bør ske i balance med det karakteristiske vadehavslandskab herunder respektere biodiversiteten og miljøet, være socialt acceptabelt samt undgå konflikter i forhold til turismen.

2. Landbrug i egnede områder

For at øge effektiviteten inden for landbruget og dermed forbedre indtjeningen samt reducere den miljømæssige påvirkning bør landbrugene så vidt muligt være koncentreret i områder, der er bedst egnede hertil, bl.a. i forhold til jordkvalitet og afvanding.

3. Dynamiske landdistrikter

Landbrugsudviklingen er en vital faktor for dynamiske landdistrikter såvel på øerne som på fastlandet – og omvendt.

4. Lokalt samarbejde

Øget lokalt samarbejde mellem landmænd inden for produktion, forarbejdning og service vil øge effektiviteten, sprede risikoen og øge indtjeningsmulighederne for erhvervet.

ERHVERVSDIFFERENTIERING

5. Natur- og landskabsforvaltning

Natur- og landskabsforvaltning udført af landmænd – alene eller i samarbejde – anses for at give gode muligheder for yderligere indtægter, forudsat at det understøttes af lokale samarbejder af landmand, og at der indgås kontrakter med de ansvarlige myndigheder (passende kompensation, langsigtede perspektiver).

6. Turisme og staldørsalg

Turisme og dørsalg kan skabe ekstra indtjening for landmænd forudsat, at det udføres professionelt og koordineres regionalt. Den reelle indtjening vil være stærkt afhængig af gårdens

beliggenhed, hvorimod nye attraktioner og "bondegårdsoplevelser" er mindre afhængige af beliggenheden.

PRODUKTDIFFERENTIERING

7. Produktion med særlige krav til dyrevelfærd samt reduceret brug af medicin og pesticider

Produkter af høj kvalitet fra konventionelle landbrug f.eks. uden eller minimal brug af medicin/ pesticider samt drevet med særlige hensyn til dyrevelfærd så man vil kunne opnå økonomisk støtte inden for EU's nye landbrugsreform.

8. Økologiske produkter

Man forventer, at der i fremtiden vil være et marked for økologiske produkter. Størrelsen af dette marked vil i høj grad afhænge af forbrugernes holdning, velfærden, støtte fra det offentlige samt markedsføringen.

9. Nicheproduktioner

Nicheproduktion af ost, æg, brød osv. kan skabe ekstra indtjening især i kombination med turisme og i lokale samarbejder (større produktdifferentiering, delte salgsincitament). Markedsføring og "kvalitetsmærkning" af regionale produkter er ligeledes et meget relevant perspektiv.

10. Energiproduktion

Produktion af energi (hovedsagelig til eget forbrug som biogas, vind- og solenergi) vil bidrage til landmændenes indtægter.

11. Vadehavsprodukter som kvalitetsmærke

Vadehavsprodukter kan være en relevant udvikling, men der er stadig mange uvisheder. Derfor bør det undersøges nærmere, om et "vadehavsmærke" kan bidrage til øget afsætning af regionalt producerede produkter (se projekter).

5.1.3 Forhindringer

Gennemførelsen af en bæredygtig landbrugsstrategi kan vanskeliggøres af:

- For få "nedefra og op" processer.
- Beskyttelsesforanstaltninger og reguleringer der gælder i Vadehavsregionen.
- Manglende harmonisering landene imellem vedrørende regler og bestemmelser, der omfatter samme forhold.
- Manglende tiltro til og gavn af naturforvaltningskontrakter og reguleringer (finansiering, tidsbegrænsning).

Industri og havne
Hans Haerkens
VNO-NCW Nord

Ingen frygt. 'Den gode forståelse duede. Vi skabte en fælles reference. Der er ikke carte blanche for hensynsløs økonomisk udvikling. Heller ikke for at tømre Vadehavet til. Virksomheder, fiskere, landmænd omgås alle bevidst med dette kostbare område. Men rapporten kræver mere klarhed for de enkelte deles vedkommende. Dette vil jeg gerne gå ind for.'

De andre. 'Tidligere hørte man i Vadehavsdiskussionen især trommehvirvlerne fra miljøorganisationerne. Nu lytter de forskellige interessenter både i og uden for den offentlige sektor bedre efter hinandens synspunkter. Dette er en fordel.'

'En vanskelig start, men dog et positivt resultat.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Manglende viden og bevågenhed om omkostninger og fordele for samfundet i forbindelse med gennemførelsen af politikker og programmer i forholdet mellem landbrug og naturforvaltning samt naturbeskyttelsesforanstaltninger.
- Ingen anerkendt, fælles definition af Vadehavsregionens særegne flora og fauna.
- Problemer for landbruget med for høje vandstande i baglandet som følge af relativ landsænkning (indvinding af gas i undergrunden (NL)), havspejlsstigning og det faktum at sedimenter aflejres foran digerne.
- I visse tilfælde forårsager aflejringen og manglende vedligeholdelse af å-udløb og tidevandsrender problemer for landbruget i baglandet.

5.1.4 anbefalinger

For at imødegå ovennævnte forhindringer og for at udarbejde en bæredygtig landbrugsstrategi anbefales følgende:

Strukturtilpasning

- Foretage en evaluering af sammenlægninger af landbrug (inklusive påvirkningerne) i de seneste 20 år og indarbejde resultaterne i evalueringen af planlægningspolitikken. Ved at være på forkant med fremtidige udviklinger inden for landbruget kan man opfylde de bæredygtige målsætninger for Vadehavsregionen. Dette skyldes øget effektivisering, øget beskæftigelse og en forbedring af biodiversiteten på regionalt niveau.
- Støtte lokale samarbejder mellem landmænd ved at udbrede viden om fordelene herved, herunder de regionale myndigheders mulighed for støtte i forbindelse med infrastrukturer og uddannelse. I denne sammenhæng bør EU's landbrugsreform benyttes til at forbedre udviklingen inden for landbruget som helhed.
- En affolkning af Vadehavsregionen vil først og fremmest have en negativ indflydelse på overlevelsesmulighederne for ø-samfundene – men også i landdistrikterne på fastlandet. Man bør udarbejde planer, der kan fremme mulighederne for en positiv udvikling ved at give landbrugs- og andre erhvervsaktiviteter visse privilegier under hensyntagen til - og med respekt for - de naturmæssige og kulturelle værdier i områderne.
- Landbruget på vadehavsøerne er underlagt arealmæssige begrænsninger – også som følge af naturbeskyttelsen. Endvidere er der problemer med markedsføring af lokale

produkter på grund af øernes størrelse. For at sikre et landbrug på øerne er det nødvendigt at tilbyde administrativ støtte og kompensationer, der forbedrer forholdene for landmændene på øerne (differentiering på øerne).

- Forbedre afvandingsforholdene for landbruget i baglandene på grund af aflejningsproblemer i Vadehavet og konsekvenser af klimaændringer (stigende grundvand og øgede ferskvandsoversvømmelser i baglandene) - under hensyntagen til områdernes naturværdier. I områder, hvor landbrug bliver besværliggjort af oversvømmelser, bør man forsøge at finde bæredygtige løsninger ved anvendelse af Integreret Kystzoneforvaltning.

Særlige opgaver

- Give vedvarende og øget økonomisk støtte til natur- og landskabsforvaltning.
- Evaluere naturbeskyttelsesprogrammer med henblik på at forbedre disse.
- Forbedre mulighederne for at støtte initiativer, der kan supplere landmændenes økonomiske grundlag (landbrugsturisme).
- Gør bedre brug af resultater og forslag fra lokale og regionale projekter i nationale og trilaterale beslutninger.

5.1.5 Projekter

Følgende projekter foreslås:

- Evaluere beskyttelsesbestemmelser og reguleringer - inklusiv nationale forskelle - for at forbedre forholdene for både landmænd og naturen.
- Evaluere markedsføringen af vadehavsprodukter (succeser og fiaskoer).
- Udpege et pilotområde, hvori strategierne kan afprøves.
- Definere Vadehavets særegne flora og fauna samt vurdere eksisterende naturforvaltningsplaner.
- Iværksætte "cost-benefit" analyse af programmer og politikker, der kan indvirke på landbruget samt naturbeskyttelsesforanstaltninger (f.eks. MVJ ordningen).
- Undersøge mulighederne for afvanding og andre former for arealanvendelse i de lavtliggende områder – i forhold til havspejlsstigningen og den fremtidige kystbeskyttelse.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

'Enigheden er først stabil, når myndighederne tager over.'

Konsensus. *'Der er en fælles opfattelse: Dette er ikke et frilandsmuseum. Folk skal tjene til smørret på brødet. Dette betyder, at områdets natur og miljø må holde lidt lav profil. Men også en bandlysning af trusler udefra. Vi scorer ingen points med sådan en almen erklæring. Men ud fra den kan vi begynde at trække i arbejdstøjet.'*

De andre. *'Skibsfart er udmærket. Økonomisk vigtig, men også farlig. For eksempel sådan en olietanker foran den spanske kyst. Én ulykke og hele regionen er leveret. Så der skal advares og kontrolleres godt.'*

Turisme og rekreation

Martin Loos

NNWB

5.2 Bæredygtig fiskeriudvikling

5.2.1 Visionen

- Et sundt og dynamisk økosystem
- Et langsigtet og økonomisk fordelagtigt fiskeri
- Oprethold beskæftigelsen samt erhvervets supplerende betydning for regionen

5.2.2 Strategier

For at opfylde visionen bør strategien indeholde følgende elementer:

1. Integreret ressourceforvaltning

Fiskeriet i Vadehavet og den tilstødende kystzone bør baseres på en integreret ressourceforvaltning. Målet er at reducere påvirkninger på økosystemet samt at opretholde fiskebestandene. Denne forvaltning skal så vidt mulig baseres på langtidslicenser samt fleksible regler og reguleringer, der er tilpasset dynamikken i Vadehavets økosystem – under hensyntagen til og i harmoni med naturværdierne.

Man bør benytte erfaringer og viden fra trilaterale forskningsprogrammer, informationsudveksling og sammenlignelige metoder for bestandsvurderinger samt en trilateral, harmoniseret overvågning.

2. Langsigtede perspektiver

En langsigtet udviklingsstrategi for fiskeriet i Vadehavet er en forudsætning for erhvervets overlevelse.

Betingelserne herfor er langtidslicenser og en forbedring af erhvervets omdømme. Langtidslicenser vil være et centralt element i de integrerede ressourceforvaltningsplaner.

Imageforbedring omfatter forbedret støtte fra lokalsamfundene bl.a. ved at fastholde og forøge erhvervets betydning i regionen samt ved at sikre bevarelsen af kulturhistoriske elementer knyttet til fiskeriet.

3. Mærkning af produkter

Man vil kunne styrke produkterne fra Vadehavet ved at skabe et vadehavsmærke. Identitetsfølelsen i regionen vil kunne drage fordel af en sådan kvalitetsmærkning.

4. Differentiering

Sektoren vil tilstræbe differentiering og effektivisering – begge dele inden for rammerne af integreret ressourceforvaltning. Differentiering og effektivisering omfatter fiskeri på flere arter fra bedst egnede skibe (i forhold til gode indtjeningsmuligheder samt en reduktion af påvirkninger på økosystemet). For at kunne opnå en differentiering er det nødvendigt at indføre blandede licenser, der tager udgangspunkt i integreret ressourceforvaltning. Ligeledes vil regional forarbejdning, markedsføring og regionalt salg bidrage til differentieringen af processen fra "Hav til Bord".

5 Organisation

En forudsætning for integreret ressourceforvaltning er, at der sker begunstiggelse af såvel nationale som trilaterale producentorganisationer. I denne sammenhæng er opgradering af viden af stor vigtighed.

6 Faciliteter

Forudsætninger for udvikling af en langsigtet strategi for fiskerierhvervet er også, at faciliteter og aktiviteter i alle fiskerihavne har høj standard: Infrastruktur, uddannelse og kurser (inden for alle produktionsled), hygiejnekontrol, modtagefaciliteter samt anden service (værfter, leverandører /servicevirksomheder etc.).

7 Nytænkning

Nytænkning er nødvendigt for at reducere de økologiske påvirkninger og for at forbedre indtjeningen og derfor grundlæggende bæredygtighedsparametre. Dette er dog kun muligt, hvis man har en passende økonomisk og administrativ støtte - fortrinsvis inden for rammerne af et fælles, trilateralt udviklingsprogram.

8 Bedste Miljømæssige Praksis

Sektoren skal anvende "Bedste Miljømæssige Praksis", på skibe og i havne. Denne omfatter fiskemetoder, sejlads og forarbejdning.

5.2.3 Forhindringer

Fiskeriet i Vadehavet og tilstødende farvande er i høj grad styret af reguleringer bestemt af lokale, nationale og internationale myndigheder.

Gennemførelsen af en bæredygtig fiskeristrategi vanskeliggøres i øjeblikket af:

- Unødvendige, fastlåste og for komplicerede regler og reguleringer, der resulterer i unødvendige tab, og som medfører store administrative byrder.
- Ingen muligheder for at regulere markedet via producentorganisationer, der også fokuserer på beskyttelsen af naturen.
- Utilstrækkelig eller mangel på langsigtede perspektiver – typisk på grund af korttidslicenser.
- Manglende støtte fra lokale og regionale myndigheder i forbindelse med økonomisk udvikling i nærømråderne.
- Stigende interessekonflikter, hvilket resulterer i tab af fiskepladser.

Energi

Wim Groenendijk

Nogepa

Fundering. *'Visionen om en bæredygtig udvikling har bred støtte. Nu skal handlinger gøre denne vision til virkelighed. Den mulige gasindvinding fra Vadehavet var en varm kartoffel. Og det er den stadig. Men nu snakker vi kun om, hvordan den skal udvindes. Der er ingen tvivl om, at vi skal bruge nogle af vores reserver. Men både økonomi og økologi kan vinde ved det.'*

De andre. *'Bæredygtig udvikling står og falder med en god økonomisk sag. Succesen ligger i integration. Kombiner for eksempel brugen af bæredygtig energi med turisme. På denne måde kan forskellige sektorer styrke hinanden.'*

'God basis at bygge videre på.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

5.2.4 anbefalinger

For at imødegå ovennævnte forhindringer og for at udarbejde en bæredygtig fiskeristrategi anbefales følgende:

- Politisk forpligtigelse til at indføre langsigtede perspektiver for et bæredygtigt fiskeri i Vadehavet og gennemføre passende kompensationer for tab af fiskeområder.
- En trilateral platform bestående af fiskerisektorerne, de ansvarlige myndigheder og naturbeskyttelsesorganisationerne med det formål at diskutere relevante aspekter af fiskeriet i Vadehavet.
- For rejefiskeriet inkluderer dette bl.a. et fiskeri afstemt med efterspørgslen, de økologiske konsekvenser af bifangst og effektiv markedsstyring.
- For muslingefiskeriet inkluderer dette bl.a. en vurdering af bestandsstørrelsen, fødebehovet for fugle og informationsudveksling om erfaringer med ressourcforvaltningsplaner.
- Langsigtede planer for ressourcforvaltningen, som basis for fleksible og langtidslicenser, der tager hensyn til naturbeskyttelsen og dynamikken i Vadehavet samt artsblandede licenser for "småskala-fiskeri".
- Muligheder for at mindre virksomheder kan erhverve artsblandede licenser for at sikre en differentiering af fiskeriet.
- Harmonisere og tilpasse regler og reguleringer (bl.a. relateret til gennemførelsen af habitatdirektivet, kvalitets- og hygiejnekontrol).
- Muligheder for at gennemføre pilotprojekter, der kan bidrage til at forbedre effektiviteten og reducere påvirkningerne af miljøet.
- Fremme etableringen af en Trilateral Producent Organisation med ansvar for ressourcforvaltning og etablering af "videnscentre" i alle vadehavslande.
- Indføre en overordnet markedsføringsstrategi for vadehavsprodukter inkl. lokalt salg.
- Aktiv støtte fra lokale og regionale myndigheder til det traditionelle fiskeri hovedsagelig med faciliteter til hygiejnekontrol og lokalt salgsapparat.
- Etablere en fond til støtte af trilaterale forskningsprojekter og informationsudveksling. Finansieringen deles mellem sektoren og de ansvarlige myndigheder.

5.2.5 Projekter

Følgende projekter vurderes relevante:

- En oversigt over alle relevante regler og reguleringer (inklusive sikkerhedsstandarder) samt en analyse af nationale og regionale forskelle i gennemførelsen og brugen af disse.
- En oversigt over - og sammenligning af - relevante faciliteter i alle fiskerihavne i Vadehavet.
- En undersøgelse af bifangster og påvirkningen fra rejefiskeriet bl.a. med hensyn til fiskeriintensitet. Undersøgelsen bør endvidere indeholde en vurdering af mulighederne for at reducere bifangster.
- En undersøgelse af mulighederne for at markedsføre vadehavsprodukter – inklusive en analyse af de nuværende mærkningsordninger .

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

"Det grænseoverskridende aspekt er specielt, indholdet er ikke."

Sammen. *"Nogle af de mennesker jeg repræsenterer er kritiske. Når man ser den behandling, naturen har fået, er det meget forståeligt. I begyndelsen var jeg også bange for, at mange interessegrupper ville stille spørgsmålstejn ved beskyttelsen af området. Men nu ser det ud som om Vadehavs-følelsen er begyndt at vokse. Den trilaterale arbejdsmetode har bragt os tættere sammen. Jeg vil gerne fortsætte samarbejdet."*

De andre. *"Der var en ophedet debat om fiskeriet. Der er stadig nogen uenighed, men fangstbegrænsningerne er blevet mere acceptable."*

Natur og miljø

Holger Wesemüller

WWF & EUROPARC Deutschland

Regional myndighed

Patrick Poelmann

Dutch Wadden Sea Provinces (SWP)

Forpligtende forhold. *'At give og at tage. Forståelse for hinandens problemer. Omtanke for, hvordan man kan leve sammen. Rapporten er en god ramme, og inden for den kan vi gå i gang. Hvordan man end vender og drejer det – bliver man konfronteret med hinanden. Iværksættere og naturbeskyttere. Og i hånden har vi en plan for fremtiden.'*

De andre. *'Det mekaniske hjertemuslingefiskeri er strøget, men ikke af VadehavsForum. Det var ikke let at træffe superkloge valg. Men vi har alligevel fået en gevinst, som vi nu skal indløse.'*

'Vi mangler stadig at tjene resten af pointene.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

5.3 Bæredygtig energiuudvikling

5.3.1 Visionen

- At spare mere end 20% af det totale energiforbrug inden for de næste 20 år
- At øge energieffektiviteten (transformering, proces)
- At de primære energikilder bør være vedvarende energiformer og naturgas
- At sikre samfundets energiforsyning
- At energifremstillingen og udnyttelsen af energiressourcerne i Vadehavsregionen skal ske i harmoni med det følsomme økosystem
- At Vadehavsregionen er demonstrationsområde for udnyttelse af bæredygtig energi

5.3.2 Strategier

For at arbejde frem mod at opfylde visionen lægges der mest vægt på de strategier, som er specifikke for Vadehavsregionen (vindenergi og udvinding af olie og naturgas). Andre vedvarende energikilder er – endnu i et begrænset omfang – også relevante for andre sektorer (landbrug, industri og havne). Disse er til dels også relevante for Vadehavsregionen, men spiller ikke nogen stor rolle. Kraft-varme forsyning og energibesparelser er mere generelle emner, og indgår i den overordnede energipolitik vedr. forbrug i et samspil mellem forskellige energiformer.

1. Produktion af vindenergi i Vadehavsregionen

Vindenergi udgør en væsentlig andel af produktionen af elektricitet i Vadehavsregionen. Der er et stadigt voksende marked, som kan tilfredsstilles med en gennemprøvet teknologi. Udover vindmølleparker på land er der planer om mange havvindmølleparker, der - hvis de bliver etableret - kræver robuste faciliteter både landværts og til havs. Derfor er Integreret (Kyst)planlægning en forudsætning for at kunne gennemføre alle nødvendige aktiviteter mest miljøvenligt. Endvidere er det nødvendigt at koordinere og samarbejde med andre sektorer (f.eks. fiskeriet og skibsfarten) for at undgå konflikter. Da udviklingen af vedvarende energi også indgår i de nationale målsætninger, bør der gives muligheder for at fordele vindenergi til alle forbrugere.

2. Indvinding af olie og naturgas i Vadehavsregionen

I Vadehavsregionen vurderes forekomsten af olie og naturgas at kunne udnyttes de næste 20-30 år. I Holland er der ca. 35 milliarder m³ forekomster af naturgas, hvilket svarer til det årlige hollandske energiforbrug. Indvindingen af råolie i det tyske vadehav dækker 2% af den totale tyske olieforsyning; en lille andel men et skridt i retning af en strategi om at opnå en højere grad af selvforsyning. Indvinding af olie og gas i det følsomme vadehav kræver høje teknologiske standarder og brugen af Bedste Miljømæssige Praksis. Viden og teknologi er en værdifuld ressource, der kan eksporteres.

3. Solenergi og biogas som vedvarende energikilder

Den mest almindelige anvendelse af solenergi er i solfangere til opvarmning af vand. Det er nu muligt for solfangere at omdanne varme til elektricitet, men disse er endnu forholdsvis dyre. Der forventes teknologiske gennembrud inden for dette område. Den teknologi, der bruges til at omdanne biogas til varmeenergi, er af ældre dato og bør forbedres yderligere. Nye anlæg forventes at kunne bidrage til at minimere mængden af organisk stof og

reducere landbrugets påvirkninger af luften med kvælstoffer.

4. Etablering af terminaler (lagre) til flydende naturgas

I mange år har flydende naturgas ("flaskegas") været en måde at få energi ud til forbrugere, hvor fremføring i rørledninger ikke var rentabelt. I dag anser man det som et potentiale til at dække det stigende behov for gas på et globalt marked. Markedsanalyser forudsiger gode afsætningsmuligheder i Europa. Forventede problemer med gasforsyningen i USA og Europa samt en reduktion af omkostningerne i forbindelse med flydende naturgas kan gøre det til en attraktiv energikilde på et marked med et voksende energibehov.

5. Videreudvikling af kraft-varmesystemer

Disse systemer er en effektiv, ren og sikker måde at udvikle elektricitet og varme på. Ved at anvende overskudsvarme opnår man en effektiv udnyttelse til el-produktion på 50%-70%; en anselig forbedring i forhold til gennemsnittet på 33% i konventionelle el-kraftanlæg.

Denne form er et bæredygtigt bidrag til energibesparelserne. Derfor er det nødvendigt at udbrede viden om denne energiform. (Andre energikilder som atom- og vandkraft er også blevet taget i betragtning som mulige energikilder, men er ikke specielt relevante for Vadehavsregionen og har mindre betydning end "kraft-varme" som energibesparelse).

6. Gennemførelse af beslutninger om energibesparelser og øget effektivitet

Energibesparelse er i almindelighed, men også specifikt i Vadehavsregionen, yderst vigtigt for en bæredygtig brug af de eksisterende ressourcer, en reduktion af drivhuseffekten og for at nedbringe forureningen af vort miljø.

Energibesparelse omfatter:

- Energibesparelse for forbrugere på mere end 20% af det samlede privatforbrug.
- Energibesparelser i etagebyggerier og inden for servicesektoren.
- Energiregnskaber, ensartede målekriterier og mærkningsordninger i industrien.
- Beskatning og tilskud samt forenklede regler.

Regional myndighed

Olaf Bastian

Kreis Nordfriesland

Tillid. *'I begyndelsen var isen meget tynd, men tilliden voksede langsomt frem. Vi klarede at formulere fælles målsætninger og anbefalinger. Vi må dog ikke blive hængende i planer og studier. VadehavsForum gav os ikke kun en platform, men også et netværk. Lad os fortsætte med det i fremtiden.'*

De andre. *'Selvfølgelig, når det gælder sikkerheden til søs, kan vi ikke gemme os bag grænser. Hvis der går noget galt på havet, lider vi alle sammen. Forebyggelse er billigere end oprydning.'*

'Alting skal skærpes.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

5.3.3 Forhindringer

- Mangel på viden vedrørende fordele og ulemper fra vindmølleparker - f.eks. indvirkning på andre sektorer og på miljøet - forsinker planlægning og opstilling af sådanne parker.
- Ingen fælles koncepter for oplagring eller transport af vindenergi fra offshore-områderne til forbrugerne.
- Olie og naturgas er vigtige energikilder. Det er mere kompliceret og forbundet med store omkostninger at indvinde olie og gas i Vadehavsregionen end andre steder på grund af reguleringer i Vadehavet og den almindelige bekymring for olieforurening.

5.3.4 Anbefalinger

Vindenergi

- At havvindmølleparker kun etableres uden for 12 sømilegrænsen.
- Inden man etablerer store havvindmølleparker, bør der foretages omfattende forundersøgelser ("cost-benefit", påvirkninger på miljøet, teknologiske fremskridt, energitransport til modtageanlæg på land etc.) gennem iværksættelsen af nogle få offshore "pilotparker". Alle interessenter bør være involveret i planlægningen.
- At der tages de nødvendige hensyn til sikkerheden i forbindelse med drift af parkerne, skibsfarten og øvrige sektoraktiviteter.

Indvinding af olie og naturgas

- Hvis det er teknisk muligt, økonomisk ansvarligt og uden væsentlige påvirkninger af miljøet skal gas- og olieboringer i Vadehavsområdet foretages fra landbaserede anlæg udenfor Vadehavet⁴.
- Ud fra et økonomisk synspunkt er det vigtigt at benytte de eksisterende faciliteter og infrastruktur i den nærmeste fremtid.
- Eksportere de erfaringer man har indsamlet ved udforskning og indvinding af olie og gas i Vadehavet i forbindelse med Bedste Miljømæssige Praksis.

Solenergi og biogas

- Støtte brugen af solenergi – især i turistområder i Vadehavsregionen. Dette kan fremme brugen af alternativ energi og bidrage til en bæredygtig udvikling i "udkantsområder" i Vadehavsregionen.
- Evaluere potentialet for brug af biogas i Vadehavsregionen, hvilket på samme tid vil være en fordel for landbruget.
- Udarbejde reguleringer for udviklingen af solenergi-anlæg for at undgå en ukontrolleret udvikling.

5.3.5 Projekter

Følgende projekter vurderes relevante på kort sigt:

1. Offshore vindmølleparker

Indsamle og analysere alle relevante data med hensyn til havvindmølleparker. Dette omfatter perspektiver af markedet for vedvarende energi, cost-benefit analyser, planlægning i Den Eksklusive Økonomiske Zone, nødvendige tekniske faciliteter, tilkobling til ledningsnettet på land, risikoanalyser, konflikter med andre sektorer og med miljøet.

2. Solenergi

Undersøge mulighederne for at etablere solenergi-anlæg og anden bæredygtig energiproduktion i turistområder omfattende en oversigt over allerede eksisterende initiativer.

3. Biogas

Forundersøgelse af mulighederne for udnyttelsen af biogas i Vadehavsregion – herunder rentabiliteten for lokale landmænd.

4. Computermodel

Udvikling af computer-animationer der visualiserer planlægning af energirelaterede installationer med mulighed for at udvide systemet til at omfatte andre sektorer og dække hele Vadehavsregionen.

⁴ Forslaget støttes af flertallet i VadehavsForum. Natur- og miljøorganisationerne er principielt imod gas og olieindvinding i højt beskyttede områder som Vadehavet. De er af den overbevisning, at sådanne processer under ingen omstændigheder må have indvirkning på naturen, så som forurening, landsænkning og erosion samt installationer af tekniske anlæg midt i et ellers uspolet og smukt landskab.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

'Hæftige diskussioner har fundet sted undervejs.'

Anerkendelse. *'Skibsfart er og vil fortsat være vigtigt for Vadehavsregionen. Anbefalingerne er klare desangående og selv for en havn af Esbjerg Havns størrelse er global godsomsætning et vigtigt element. Søtransport er en sikker og relativ hurtig transportform med tilstrækkelig kapacitet. Anerkendelserne heraf er glædelig.'*

Andet. *'Naturbeskyttelse i Vadehavsregionen udelukker ikke en bæredygtig erhvervsmæssig benyttelse af og udvikling i Vadehavsregionen.'*

Industri og havne
Henning Nørgaard
Esbjerg Havn

Lokal myndighed
Joke Geldorp-Pantekoek
Gemeente Texel

Links. *'Bygge broer. Det er først og fremmest det, vi har gjort. Mellem de implicerede interessegrupper. Og mellem forum-medlemmerne og befolkningen. Øboerne vil for eksempel gerne se deres følelser omsat i politiske beslutninger. At dette kan lykkes, er rapporten et bevis for. Overbevisende, baseret på argumenter.'*

De andre. *'Landbrug, fiskeri, turisme. Hver har opnået sin lille succes. Og sikret sin plads. Vadehavet er et levende monument. Dynamisk, som dets beboere.'*

'Myndighederne skal nu trække i arbejdstøjet.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

5.4 Bæredygtige industri- og havneområder

5.4.1 Visionen

Visionen for industri- og havnesektoren indeholder følgende elementer:

- Fuld beskæftigelse i Vadehavsregionen
- Samling af beslægtet industri i særlige områder
- Specialisering i produktion og markedsføring af kvalitetsprodukter og service
- Vadehavshavnene skal gøres konkurrencedygtige i forhold til havne uden for regionen
- Tilpasning af havnekapacitet og samarbejde mellem Vadehavslanene

5.4.2 Strategier

For at opfylde visionen bør strategien indeholde følgende:

1. Intensivere oprettelsen industriklynger og relaterede erhverv i bestemte områder

Industriklynger er koncentrationer af virksomheder, der er indbyrdes afhængige - f.eks. specialiserede underleverandører, virksomheder inden for forskning og udvikling – der konkurrerer men også samarbejder. Her er udvikling og anvendelse af et logistiksystem, der er i overensstemmelse med alle involverede virksomheders behov, en væsentlig faktor. I denne sammenhæng er havnene ikke kun vigtige logistik-centre for verdenshandelen, men de har også udviklet sig til vigtige industriområder. Havnene bør udnyttes som udgangspunkt for nye industriområder. Etablering af industriklynger har en synergieffekt, da firmaerne kan dele faciliteter og serviceydelser. Derved vil man også kunne minimere påvirkninger, pladskrav, koncentration af lyd- og lysforurening samt en bedre kontrol med udledning af forurenende stoffer. Eksempler er koncentration af kemisk industri i havne med relation til kraftanlæg og raffinaderier. (f.eks. Eemsmond, Wilhelmshaven, Nordenham, Stade, Brünshüttel). Fokus er på udvikling af de eksisterende industriområder. Ofte har store industrivirksomheder et stort energibehov. Dette bør tages i betragtning ved udarbejdelsen af et bæredygtigt udviklingskoncept for Vadehavsregionen.

2. Styrke og stimulere investeringer i en specialiseret fødevarersektor i Vadehavsregionen (f.eks. fiskeindustrien, landbrugsvarer af høj kvalitet)

Fødevarerindustrien er den næstvigtigste industri i Vadehavsregionen, men det forventes, at mange arbejdspladser i fremtiden vil forsvinde inden for denne sektor. De vigtigste produkter er mejeriprodukter, kød, fisk, dybfrost, te og kaffe. Fødevarerindustrien og underleverandører er tæt forbundet med landbrug og fiskeri, og afsætningen fokuserer mere eller mindre på regionen - med undtagelse af markedet for muslinger. Udviklingsmulighederne findes inden for færdigretter, regionale produkter samt nye produkter inden for bioteknologi.

3. Videreudvikle jern- og metalindustrien (produktion og forarbejdning) og anlægsarbejder og relaterede services (vindmøller, biler, skibe, fly, offshore industri etc.)

Denne sektor er den største i Vadehavsregionen og omfatter anlægsarbejde, metalforarbejdning og -produktion. De vigtigste

underleverandører er luftfarts- og bilindustrien, værftsindustrien og vindenergisektoren. Sammenlignet med den kemiske industri er denne sektor som oftest karakteriseret af små- og mellemstore virksomheder. Selv om der er et fald i antallet af arbejdspladser, er udviklingen i bruttonationalproduktet (BNP) positivt; anlægsvirksomhederne har gode vækstmuligheder.

4. Initiativer til nye havnerelaterede aktiviteter – f.eks. miljøvenlig ophugning af skibe, specialiserede skibsværfter og genbrug af skrotmetal

Miljømæssige hensyn kan føre til et stigende marked for miljøvenlig ophugning af skibe – f.eks. enkeltskrogede tankskibe, gamle container- og flådefartøjer. Endvidere vil der være fordele ved at genbruge dyre råmaterialer. EU vil præsentere strenge krav til rederier og skibe under bekvemlighedsflag (når man anløber europæiske havne), hvilket vil føre til en stigning i ophugning af skibe. I den globale konkurrence vil skibsværfterne i Vadehavsregionen kun kunne overleve ved at specialisere sig f.eks. inden for konstruktion af luksuslinere, slæbebåde, forskningsskibe, skibe til fragt af særligt farligt gods etc. Der er brug for teknologisk viden og videreudvikling.

5. Havnekoncepter vedrørende store containerskibe og "feeder-transporter" i Vadehavsregionen

Havnene spiller en vigtig økonomisk rolle - især for den kemiske industri, energisektoren, fødevarerindustrien, papirindustrien samt stål- og automobilindustrien. Der er stor stigning inden for godstransport med hovedvægt på containertransporten. Traditionelt har havnene specialiseret sig inden for forskellige godssegmenter, men deres vigtighed for regionen og for den økonomiske udvikling har medført et stigende pres på havneudviklingen i konkurrencen mellem regionerne. I Bremerhaven, Hamborg og Wilhelmshaven (ny Jade-Weserhavn) er der planer om og etablering af faciliteter til at imødekomme verdensmarkedets krav om kapacitet og faciliteter inden for containertransporten. Formulering af et særligt koncept kan forbedre konkurrencemulighederne over for Rotterdam og Antwerpen og styrke aktiviteterne i de forskellige havne samt føre til nye nicher. Havnene vil også kunne drage fordel af et samarbejde inden for transportsystemer og fælles markedsføring på verdensmarkedet. En yderligere fordel er, at der antagelig vil være mindre behov for oprensning af sejlrender end i en situation, hvor man ikke har et havnekoncept.

Landbrug

Hans Peter Stamp

Bauernverband SH

Større. *'Familiebrug med små indkomster og uden arvinger har ikke noget andet valg end sammenlægning. Vadehavsområdet skulle give plads for denne udvikling. Det vil være et økonomisk tab, at lade denne erhvervsgrænse dø ud. Heldigvis er VadehavsForum meget klar i denne sag.'*

De andre. *'VadehavsForums synspunkter på landbruget baner vejen for et godt samarbejde med naturorganisationer. Det fortjener de æren for. Vi føler, at vores eksistens er mindre truet nu.'*

'Vi har et optimistisk syn på fremtiden'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

6. Langsigtet planlægning til sikring af besejlingsforholdene i Vadehavshavnene – i overensstemmelse med miljømæssige krav

På baggrund af de større havnes funktion i forhold til langfartstrafik er det nødvendigt at opretholde optimale besejlingsmuligheder for at sikre havnenes overlevelse. Dette er også vigtigt for de mindre havne for at sikre "short-sea" sejladsen i Vadehavsregionen. De store containerskibe anløber kun få havne, og fra disse distribueres varerne til de mindre havne via "short-sea" sejlads.

7. Etablering af "Videns-centre"

Udover den traditionelle undervisning er det påkrævet at udvikle særligt målrettede uddannelser. For at kunne opfylde sektorens behov for specialisering, samle industri i bestemte områder samt udvikle offshore-industrien og havnekoncepter er det nødvendigt at tilbyde specialviden. Disse behov kan f.eks. dækkes af nye uddannelser i "videnscentre" (f.eks. inden for specialisering i skibsbyggeri, fødevarerproduktion og anlægsvirksomhed). Dette vil tillige give konkurrencefordele. Nye uddannelsesmuligheder og viden kan tilvejebringes via samarbejde mellem universiteter, forskningsinstitutter og virksomheder. Videnscentre kan enten etableres i forbindelse med eksisterende institutioner (universiteter, forskningsinstitutter), eller der kan etableres nye.

8. Lige vilkår for ensartede havne

Sammenlignelige havne (små, mellemstore og store) i Vadehavsregionen bør principielt også være underlagt sammenlignelige bestemmelser med hensyn til adgangsforhold, udvidelse etc.

5.4.3 Forhindringer

- Manglende planlægning i forbindelse med at benytte landbrugsbygninger til andre erhvervmæssige formål
- Manglen på finansiering af udvikling og etablering af "videns-centre"

5.4.4 anbefalinger

For at imødegå ovennævnte forhindringer og for at udarbejde en bæredygtig industri- og havnestrategi anbefales følgende:

Strategi 1,3,4

- Administrativ støtte til "klynge-dannelse" ved tilpasning af planlægningen, brug af bygninger og infrastrukturer.

Strategi 2,3,4,6

- At udvikle særlige strategier for at fremme de økonomiske undersektorer samt styrke økonomien regionalt og lokalt.
- At investere i infrastrukturer for at styrke de regionale økonomiers konkurrenceevne.
- At udarbejde retningslinier og reguleringer (forenkle eller tilpasse) for at skabe lukrative forretningsmuligheder (offshore industri, miljøvenlig ophugning af skibe og genbrugsvirksomheder).

Strategi 5,6

- At udarbejde koncepter for samarbejde mellem havne samt opretholde og forbedre den eksisterende havneinfrastruktur under hensyntagen til den fremtidige udvikling inden for skibsbyggeri og behovet for at beskytte den enestående natur i Vadehavsregionen.

Strategi 7

- At opnå bedre samarbejde såvel mellem forskning og økonomi som teknologisk viden til industri- og serviceerhvervene.
- At etablere flere uddannelser for erhvervsadministration i samarbejde med erhvervslivet. Disse kan videreudvikles inden for videnscentrene, hvor økonomisk støtte vil være en forudsætning.

5.4.5 Projekter

Følgende projekter vurderes at være relevante:

- Iværksætte en undersøgelse der skal belyse en "Vadehavsmærkning" samt dets muligheder for realisering.
- Gennemføre et projekt, der belyser betydningen af "miljøvenlig ophugning" med hensyn til de økonomiske og miljømæssige konsekvenser.
- Iværksætte en undersøgelse, der skal belyse såvel muligheder for at reducere lys- og støjforurening som en reduktion af luftforurening (f.eks. i forbindelse med oprettelse af industriklynger).

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

'Vi er nød til at dele pladsen, det kræver kompromiser.'

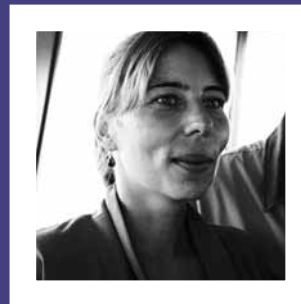
Enhed. *'Den største gevinst er, at de involverede parter var meget hjælpsomme. Interessegrupperne fra tre lande med meget forskellige prioriteter nåede til en aftale. Vi klarede at præsentere os selv som en enhed. Det vi nu venter på, er den politiske aftale.'*

De andre. *'Jeg lyttede i beundring til den energigruppe, der foretrækker ikke at bore i Vadehavsområdet Fiskernes selvreguleringsordning er også et bemærkelsesværdigt resultat.'*

Landbrug

Hans-Peter Witt

Bauernverband Schleswig-Holstein

Fiskeri

Manuela Gubernator

NdS Muschelfischer BbR

Mere. *'Alt hvad vi gør har følger for miljøet. Nogen gange har vi ikke noget valg. Man kan påpege det overfor andre og skabe forståelse. Men mens vi snakker, går udviklingen videre. Anbefalinger bliver overflødige før blækket er tørt. Virksomheder og myndigheder fortsætter bare med at bygge og forandre regulativer.'*

De andre. *'Tag for eksempel en dreng der bliver drillet i skolen. Hans mor taler med lærere, med venner, med forældre. Men hun taler ikke med den der driller selv.'*

"Trods kritik og tvivl er kontakter nyttige."

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

5.5 Bæredygtig turismeudvikling

5.5.1 Visionen

- Vadehavsregionen - inklusiv øerne - indeholder en enestående, intakt natur på verdensplan, der sammen med landskabet og havområdet samt den kulturelle arv udgør en enestående turistdestination med særlige markedsmuligheder.
- Turistindustrien er en sund og voksende industri, der tilbyder produkter af høj kvalitet med et bredt udvalg til mange målgrupper, baseret på principperne om "autenticitet" til gavn for lokalsamfundet og lokalbefolkningen.
- Turismen fremmer viden om Vadehavsregionens enestående natur og kulturlandskab og fremmer derved områdets værdi.

5.5.2 Strategier

1. Turisme i et intakt "vadehavsmiljø"

- Sikre at opfattelsen og oplevelsen af naturkvaliteterne (renhed, fred og ro, fugle og sæler), landskabet (åbent), de kulturelle og historiske værdier (traditioner og arv) samt kunst og håndværk i Vadehavsregionen bevares, og - hvor det er nødvendigt - beskyttes yderligere for at sikre den langsigtede bevarelse af disse værdier.
- Der bør tilbydes en bred vifte af turisttilbud og særlige oplevelser, der samles i planlægningen og forvaltningen i overensstemmelse med rammerne nævnt ovenfor.
- Fremme beskyttelsen mod ydre påvirkninger i form af forurening og øge sikkerheden for skibsfarten til gavn for Vadehavsregionen.

2. Fritidssejlad

- Forbedre udviklingen inden for fritidssejlad og tilsvarende aktiviteter (kanosejlad og vadehavsture) under hensyntagen til "Vadehavsmiljøet" (følsomt, stilheden, de åbne vidder) og bidrage til at støtte den regionale udvikling.
- Indrette passende infrastrukturer på land for at imødekomme behovene.

3. Turisme af høj kvalitet

Forbedre kvaliteten af turistfaciliteterne og tilbudene for at imødekomme turisternes stigende forventninger og behov ved:

- At anvende de naturlige og kulturelle særpræg i regionen (øerne, halligerne, kystområdet)
- At benytte den brede vifte af tilbud
- At tilbyde "up-to-date" overnatningsfaciliteter, restauranter - samt
- At tilbyde kulturelle og sociale begivenheder og aktiviteter inklusiv autentiske oplevelser.

4. Nye/ændrede behov

- Forbedre turistindustriens evne til hurtigt at tilpasse sig nye markedssituationer og befolkningsændringer samt de sociale forandringer - underordnet bæredygtighed (beskyttelse af naturen, styrkelse af den lokale økonomi og det økonomiske grundlag (arbejdspladser, produktudvikling)).
- Udvikle nye turistprodukter til forskellige målgrupper i kombination med behovet for at forøge servicen.

5. Infrastruktur

Forbedre den offentlige og private transport til og fra men også inden for Vadehavsregionen inklusiv reservations- og bagagesystemer for at imødekomme udviklingen med flere og kortere ferier.

6. Marketing

Udvikle en markedsføringsstrategi for Vadehavsregionen baseret på fælles principper og perspektiver i forhold til "Vadehavsmiljøet" - med særlig fokus på regionale og lokale forskelle, hvor et fælles "brand" bør udarbejdes - gennem et forbedret regionalt samarbejde mellem turistindustrien, de lokale og regionale myndigheder samt naturbeskyttelsesorganisationerne.

5.5.3 Forhindringer

Udviklingen inden for en bæredygtig turistudvikling er på nuværende tidspunkt hæmmet af:

- Den trafikale infrastruktur (offentlige og private) hæmmer den optimale udnyttelse af potentialet - især i forhold til kortvarige ferieophold.
- De mange reguleringer komplicerer en hurtig reaktion på ændringer i turisternes behov.
- Den meget uensartede struktur af turistfaciliteterne i størstedelen af regionen, herunder mangel på gensidig viden og organisation, der kan overskue og støtte gennemførelsen af strategier.
- De ydre påvirkninger fra forurening og skibsfartssikkerhed udgør fortsat en risiko for regionen med alvorlige konsekvenser for turistindustrien.
- U hensigtsmæssig industrialisering af Vadehavsregionen på land og offshore (vindmøller, havneudvidelser) - vil forringe turistkvaliteten i regionen (åbne landskaber, stilhed, påvirkning af historiske elementer).
- Vadehavsregionen rummer en enestående markedsposition, men man formår ikke at udnytte denne på grund af bl.a. mangel på viden, mangel på samarbejde mellem de vigtigste interessenter og mangel på åbenhed i forhold til nye ideer og udviklinger.
- Manglende opbakning fra myndigheder vedrørende finansiering, øremærket til kulturlivet i regionen, tillader ikke storstilede aktiviteter.

Lokal myndighed

Kjeld Nielsen

Fanø kommune

Gjort det selv. *'De involverede parter har selv skabt rapporten. Bottom-up. Anbefalingerne er baseret på følelser, som alle deler og forstår. Nu ser vi gennem de samme briller. Tag for eksempel sikkerhed for skibe og havne. Det kræver en 'paraply' metode. Jeg vil stærkt opfordre myndighederne til at etablere en fælles kystvagt.'*

De andre. *'Havne og industri giver udtryk for, at de ønsker at udvide. Men med respekt for natur og menneskers bomiljø. Et godt udgangspunkt.'*

'En solid basis for nye initiativer.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

5.5.4 anbefalinger

- Bevare og - hvor det er nødvendigt - forbedre bestræbelserne for at reducere påvirkningen på Vadehavsregionen fra alle forureningskilder inklusiv driftsudledninger fra skibe.
- Hvor det er muligt, skal reguleringer erstattes af information, og indføre fleksibel zonerig i tid og rum de steder, hvor dette endnu ikke er gennemført.
- Analysere hvilke (hvis nogen) reguleringer, der gør det vanskeligt for turistsektoren hurtigt at tilpasse sig forandringer på markedet, og hvad der er nødvendigt for at støtte disse processer.
- Udvikle planer for landskabskvaliteten på basis af en landskabskartering.
- Indføre nationale klassifikationssystemer der er sammenlignelige i hele Vadehavsregionen.
- Fokuser på bevarelsen af den enestående natur og den kulturelle arv i markedsføringen af regionen.
- Nedsætte en markedsføringsgruppe, der skal undersøge og tage initiativ til fælles projekter for at gennemføre visioner og strategier. Denne skal fremme bæredygtighed, forbinde og kombinere såvel interesser inden for turistudvikling og natur- og landskabsbeskyttelse som lokalbefolkningens behov.
- Lystbådshavne bør bevares med tilstrækkelig kapacitet, adgang, infrastrukturer på land også med hensyn til miljøet (tilstrækkeligt antal liggepladser, passende modtagelsesfaciliteter) – tilpasset lokale forhold.
- Udvikle "feriepakker" med særlig fokus på en kombination af naturoplevelser og kulturelle (historiske) værdier – inklusiv cykelture gennem markedsføring af en "Vadehavscykelrute" under Nordsø-cykelruten.
- Forbedre tilbudene til de turister, der ønsker en aktiv ferie – uden for områder, hvor andre turister først og fremmest ønsker at slappe af - med respekt for naturbeskyttelsesreguleringer og omvendt.
- Udvikle infrastrukturen i området for at imødekomme behovene for individuelle målgrupper (f.eks. tilbud til handicappede).
- Forbedre den trafikale infrastruktur i regionen for at kunne forbedre markedsføringen af kortvarige ferieophold samt støtte miljøvenlige løsninger og initiativer.

5.5.5 Projekter

- Organisere en tilbagevendende "Vadehavsbegivenhed" baseret på fælles kulturhistoriske og landskabelig identitet så som hvalfangst, kystforvaltning og saltindvinding etc., med det formål at fremme den fælles forståelse i turistsektoren vedrørende brugen af disse værdier i markedsføringen. Dette kan også omfatte organiseringen af en tilbagevendende årlig Vadehavsfestival med det formål dels at opnå en positiv omtale af Vadehavsregionen som en attraktiv feriedestination og dels for at støtte lokale turistoperatører.
- Udvikle krydstogter i Vadehavet med det formål at opbygge en "offshore" turisme og præsentere Vadehavet som et samlet område. Eksisterende tilbud bør inkluderes.
- Udvikle bæredygtige aktiviteter og projekter på basis af konkrete temaer (f.eks. fælles bæredygtige standarder og fælles klassifikationssystemer for overnatningsfaciliteter) og målgrupper (f.eks. Ø-samarbejdet EUREGIO's udvikling af tilbud til handicappede).
- Etablere et netværk af fugleovervågningslokaliteter i Vadehavsregionen som et specifikt turisttilbud. Disse overvågningssteder er allerede etableret på flere lokaliteter i regionen og i tilknytning dertil, er der specielle arrangementer om trækfugle især gæs, "sort sol" etc. Disse arrangementer og lokaliteter har vist sig meget populære og er vigtige for lokalsamfundene. Vadehavsregionen er det bedste sted at studere fugle i Europa. Disse aktiviteter bør udbygges til at omfatte hele regionen med det formål at kunne tilbyde turisterne et produkt af høj kvalitet og derved give regionen et positivt image.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

'De mange spørgsmålstejn mangler stadig at blive lavet om til udråbstegn.'

Krav. *'Øverst på listen står en opfordring til regeringen om at justere reglerne og fortolkningen af dem. I Tyskland får fiskere for eksempel tilladelser, der gælder for 10 til 15 år. På basis af dem kan man investere, ansætte personale og bygge forarbejdningsvirksomheder. Men med sikkerhed for kun 1 år af gangen kan man glemme alt om det. Den, der i et område skal tjene til føden i længere tid, skal sandelig foretrække bæredygtighed.'*

De andre. *'Stridighederne og retssagerne har vi i mellemtiden lagt bag os. Der diskuteres ikke længere på basis af fordomme, for at vinde medlemmer eller føre gruppepolitik. Alle har fået udvidet deres horisont. Også vi.'*

Fiskeri

Jaap Holstein

Europeche/Cogega

Lokal myndighed

Ingbert Liebing

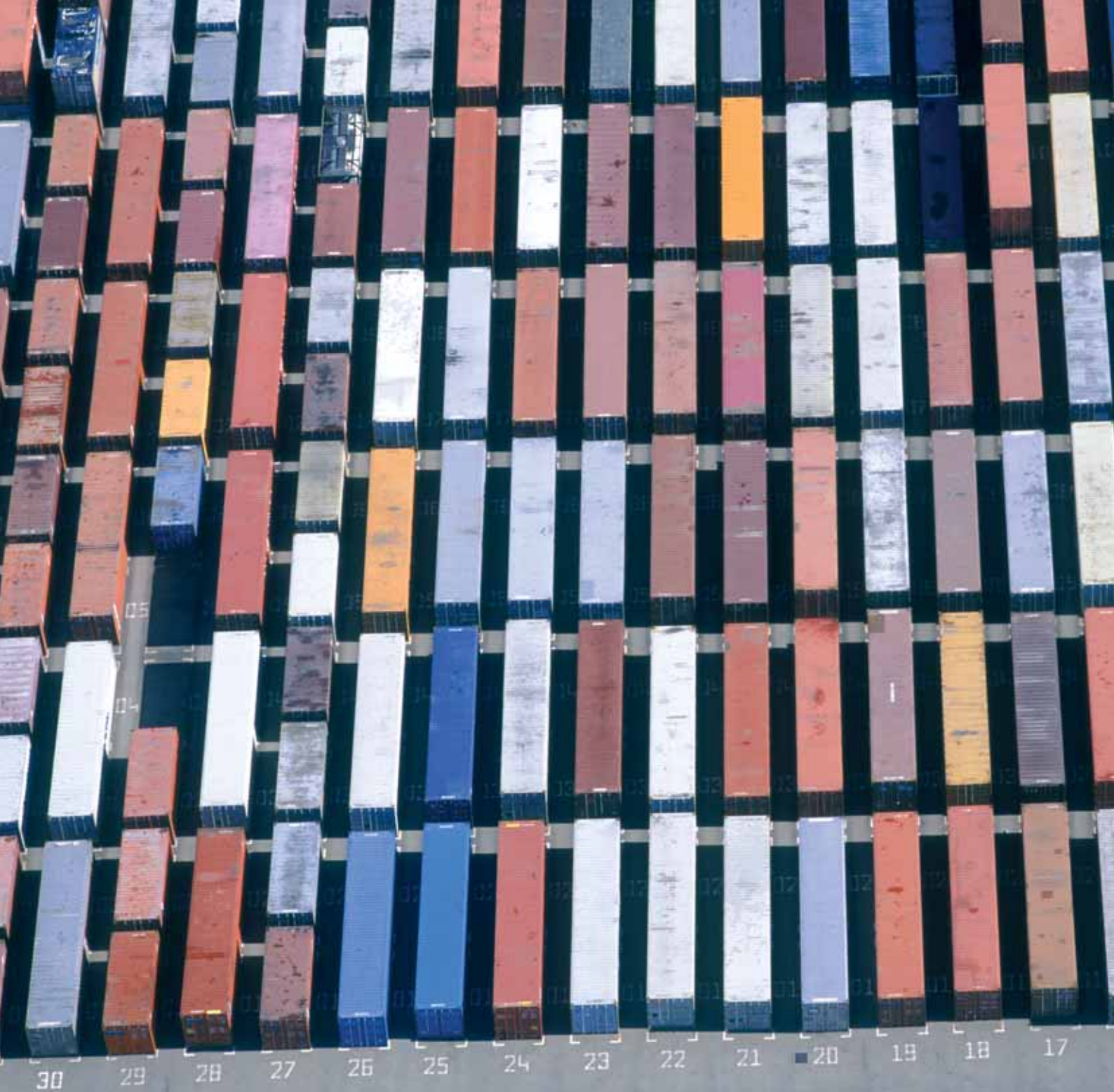
Gemeindeverwaltung Sylt-Ost

Stærkt. *'I begyndelsen var jeg træt af de stabler af papir og bøvlet med alle de møder. Men det viste sig at VadehavsForum var fyldt til randen med ekspertise og energi. De skal tages alvorligt. De tre regeringer skulle følge vores strategi. Vi fortjener friheden til at tage vores egne beslutninger.'*

De andre. *'Vi leder ikke efter vindere. Vi har alle sammen fået noget: Erfaring, samarbejde og forståelse. Det fortjener at få en plads i den politiske praksis.'*

'Ingenting er perfekt, men det er et godt stykke arbejde.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

30

29

28

27

26

25

24

23

22

21

20

19

18

17

Et fremtidigt Forum

06

6.1 Indledning

VadehavsForum blev etableret som en uafhængig platform for interessenter fra Vadehavsregionen med den opgave at udarbejde scenarier for en bæredygtig udvikling og strategier for gennemførelsen af disse.

Forummets arbejde har vist, hvor vigtigt det er at diskutere bæredygtig udvikling gennem en dialog mellem alle involverede interessenter. Det har ligeledes vist sig, at strategierne for en bæredygtig udvikling i denne rapport ikke er afslutningen på arbejdet men nærmere starten på en proces, hvor strategierne gennemføres af alle involverede parter.

Strategierne har opnået bred opbakning både i de sektorer, der er repræsenteret i VadehavsForum og på de regionale konferencer. På de regionale konferencer var man positiv over for arbejdet i VadehavsForum, men det blev også gjort klart, at de strategiske anbefalinger bør følges op af konkrete initiativer.

VadehavsForums medlemmer føler sig forpligtede til at fortsætte arbejdet vedrørende strategier og understreger vigtigheden af og behovet for en "ikke statslig" organisation, der kan diskutere bæredygtig udvikling i Vadehavsregionen. Derfor foreslår man en fortsættelse af VadehavsForum eller en lignende organisation. Opgaver og struktur for denne fortsættelse er beskrevet i det følgende.

6.2 Opgaver

Et fremtidigt forum bør have følgende opgaver:

1. Føre tilsyn med, støtte og evaluere gennemførelsen af strategierne. Strategierne for bæredygtig udvikling skal specificeres yderligere til konkrete aktiviteter, og gennemførelsen af disse skal formuleres i en handlingsplan.
2. Anspore den videre dialog mellem interessenter i regionen. Erfaringerne med VadehavsForum har vist vigtigheden af en sektoroverskridende dialog især for at overvinde "gamle" konflikter og finde kompromiser.
3. Udveksle information og meninger angående relevante udviklinger.
4. Foranstalte nye tiltag og aktiviteter.

Konkrete aktiviteter for at opfylde disse opgaver er bl.a.:

- Støtte og fremme lokale og regionale partnerskaber
- Identificere og være behjælpelig med at opnå finansiel støtte
- Opnå politisk opbakning på lokalt, regionalt og nationalt niveau
- Fremme bevidstheden om de eksisterende resurser og naturlige værdier
- Informere politikere, administratorer og offentligheden
- Overvåge fremskridt mod en mere bæredygtig fremtid
- Tilvejebringe strategisk styring i planlægning og koordinering af regionale projekter
- Rådgive omkring den bedste fremgangsmåde (f.eks. balancen mellem udvikling af rekreative faciliteter og beskyttelsen af de naturlige, landskabsmæssige, historiske, kulturelle og andre miljøfølsomme resurser)
- Fremme og markedsføre området med fokus på lokale produkter, lokale steder og regionale kendetegn
- Rådgive relevante internationale konferencer.

6.3 Deltagelse

Sammensætningen af det fremtidige forum bør være sammenlignelig med den nuværende sammensætning.

6.4 Struktur

Et fremtidigt Forum bør omfatte plenarmøder, en styregruppe og ad hoc arbejdsgrupper. Forummet skal ledes af en uafhængig formand. Styregruppen bør bestå af repræsentanter fra alle forummets parter og bør ledes af formanden eller af en viceformand. Styregruppens hovedopgave er at planlægge plenarmøderne.

Ad hoc arbejdsgrupper kan nedsættes for at diskutere særlige emner og for at forberede forummets aktiviteter.

6.5 Møder

Plenarmøder: 1 årligt møde
Styregruppemøder: 1 – 2 møder årligt
Arbejdsgrupper: Efter behov
(skøn: 4 møder årligt)

6.6 Betjening

Der nedsættes et sekretariat til betjening af Forummet, styregruppen og arbejdsgrupperne.

Landbrug

Frans Keurentjes

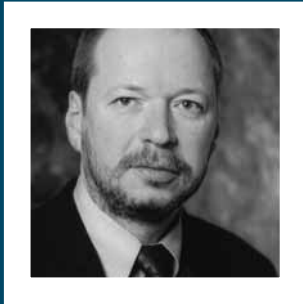
Land- og havebrugsorganisationen NLTO

Stemplet. *'Billedet af de små, hyggelige og idylliske gårde, har vi lagt til side. Vi har brug for plads til en større målestok, øget effektivitet og lokalt samarbejde. Men landbrugsbedrifterne skal på deres side, holde sig fra de steder, hvor de ikke rigtigt hører hjemme. Dem skal de overlade til natur og rekreative områder.'*

De andre. *'hjertermuslingefiskeriet var dømt til at forsvinde alligevel, med eller uden VadehavsForum. Og desuden ar alle bedst tjent med, at skibsfartens sikkerhed står prominent på dagsordenen.'*

'Lidt højere for det politiske arbejde, og lidt lavere for populariteten i baglandet.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Lokal myndighed
Ludwig Salverius
Stadt Norderney

Operationelt. 'Synet på vindenergi er et fantastisk kompromis mellem naturbeskyttere, turisme og økonomi. Alle var enige i at disse store monstre ikke skulle ligge lige i synsfeltet fra kystsiden. En konkret succes! På nuværende tidspunkt leder jeg efter våbenfæller, for at kunne få det budskab igennem i regeringen i min delstat. Forummet har talt. Højt og klart.'

De andre. 'Turisme og naturbeskyttere viser sig pludselig at være partnere. Begge er de stærke fortalere for bevarelsen af landskabsværdier. Denne forståelse er en klar gevinst for fremtiden i flere henseender.'

'Alle vil gøre deres bedste'

Energi
Werner K. Schuhbauer
RWE Dea AG

Fuldstændig. 'Det er sket for tit, at vi har arbejdet på kryds og tværs. Vi har set mange velmente initiativer komme op og forsvinde igen. Men aldrig nogen sinde før har vi set et tilsvarende fuldstændigt scenario. Der er et bredt grundlag for støtten. Samtidig er der i det store og hele en forståelse for, at så længe andre energikilder ikke er bedre udviklede, er vi nød til at udnytte fossile brændstoffer. Jeg vil fortsætte med at give mit bidrag i fremtiden, måske især på kontroversielle møder.'

De andre. 'Alle parter er nu opmærksom på, at de har meget brug for hinanden. Det virker stimulerende. Uden fremgang vil der ikke være nogen velstand. Uden økonomisk vækst kan naturfredning ikke ske.'

'En række vidt forskellige problemer er blevet behandlet fornuftigt.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

'Rapporten er meget diplomatisk i sin udformning.'

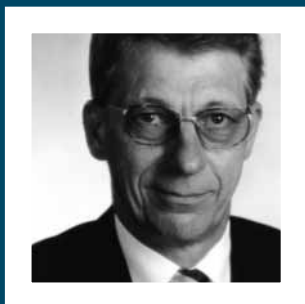
Fælles indsats. *'Et af nøgleordene er sikkerhed m.h.t. olieforurening af Vadehavskysten. Det er vigtigt for alle. Så vi må fortsat fokusere på en indsats her. Det fortjener en høj prioritet. Det gør turismen også. Jeg vil meget gerne selv engagere mig i det bl.a. ved at udvikle fælles aktiviteter sammen med andre borgmestre i Vadehavsområdet.'*

Andre punkter. *'Desværre var der ikke tilstrækkelig fokus på turismen. Samarbejdet mellem de tre lande kan forbedres betydeligt på dette område.'*

Lokal myndighed

Vagn Therkel Pedersen

Bredebros Kommune

Regionale myndighed

Jens Andresen

Sønderjyllands Amt

Klart. *'Selvfølgelig er det da muligt, at deltagerne bagefter bliver bange og forandrer mening. Men det tror jeg nu ikke. Og hvis dets skulle ske, vil der ikke kun være et skrevet dokument, som vi kan holde dem fast på. De vil også åbent have erklæret deres intentioner. Når ministre har bekræftet målsætningerne med deres underskrift, kan vi for alvor begynde at udføre dem.'*

De andre. *'Et sammenstød mellem meninger og kulturer har resulteret i en gensidig forståelse. At samle og at fastholde en sådan forskellighed af meninger under ét tag var en nervepirrende, men spændende proces.'*

'Balance mellem beskyttelse og økonomi.'

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Bilag 1:

Komplet liste over VadehavsForums anbefalinger

Skibsfartsikkerhed og forebyggelse af forureningen fra skibsfarten

For at forbedre skibsfartsikkerheden og forebyggelsen af havforureningen for det udvidede Vadehavsområde (f.eks. i den sydlige Nordsø) har VadehavsForum følgende anbefalinger:

1. Overordnet planlægning – offshore installationer og skibsfart

Anbefaling 1: De planlagte offshore installationer betyder nye overvejelser for skibssikkerheden. En trilateral, harmoniseret planlægningsprocedure for den Eksklusive Økonomiske Zone (EEZ) bør påbegyndes og udvikles for at undgå øget risiko for menneskeliv og naturen.

- Offshore installationer kræver et sikkerhedskoncept, som omfatter yderligere slæbebådskapacitet i nødsituationer, installation af et Automatisk Identifikationssystem (AIS) samt trafikseparationssystemer i visse områder.
- Endvidere skal planlægningsprocessen tage hensyn til de traditionelle sejlruiter og skibsoperationer, udvidelse af sikkerhedsradius omkring offshore-installationer⁵ samt sikring af flyovervågningen.
- Inden for denne fælles proces skal integreringen af miljø-, natur- og den økonomiske politik og lovgivning i den hollandske EEZ fremskyndes.

Anbefaling 2: Afhængig af udviklingen af offshore vindmølleparker ud for den nordfrisiske og danske vestkyst kunne det være tilrådeligt at etablere et rutesystem og en skibstrafikservice (VTS)⁶ samt et trafikstyrings- og informationssystem (VTMIS)⁷ for området.

⁵ I Tyskland er sikkerhedsafstanden mellem den ydre grænse af en havvindmøllepark og den eksisterende separationsgrænse minimum 500 m (jf. UNCLOS art. 60) plus 2 sømil (jf. COL-REG lov 10).

⁶ VTS er et landbaseret system der kan afgive simple informationer til skibe så som andre skibes positioner eller uvejrsmeldinger – men det er også et omfattende styresystem, der kan fungere i en havn eller inden for en sejlroute. Generelt skal skibe, der kommer ind i et VTS-område, kalde myndighederne – normalt via radio - og kan derefter følges af VTS-kontrolcentret. Skibe skal aflytte specielle frekvenser for at høre evt. advarsler om f. eks. navigation eller vejrforhold. Skibene kan blive kontaktet direkte fra VTS-kontrolcentret, såfremt der opstår kollisionsrisiko eller, hvis det er et område, hvor trafikken reguleres. I SOLAS kapitel V (Navigationsikkerhed) fastslås det, at myndigheder kan etablere VTS, hvis omfanget af trafik eller risikoniveauet retfærdiggør dette.

⁷ VTMIS er mere detaljeret version, som også kan indeholde et informationssystem om havnene.

2. Skibsfartssikkerhed

2.1 Navigation

Anbefaling 3: VadehavsForum byder udviklingen inden for Trafikforvaltnings- og Informationssystemerne (VTMIS) velkommen og foreslår, at disse systemer videreudvikles ved at integrere de forskellige teknikker og samarbejder i relation til "en udvidet Vadehavsregion" fra Rotterdam til nord for Blåvand.

Endvidere fremhæver VadehavsForum vigtigheden af en koordineret gennemførelse af EU direktivet om overvågning og informationsudveksling (2002/59/EU), "Safe-Sea-Net", Det Automatiske Identifikationssystem (AIS) og de respektive IALA⁸ målsætninger.

Anbefaling 4: Holland skal straks gennemføre ERIKA II-pakken i overensstemmelse med VTMIS.

Anbefaling 5: Langs hele Vadehavskysten etableres et trilateralt, harmoniseret overvågningssystem – baseret på AIS - af al skibstrafik i den udvidede Vadehavsregion. Dette bør gøres i overensstemmelse med beslutningen i Esbjerg Deklarationen⁹ - men ikke senere end foreskrevet i EU direktivet 2002/59/EC.

- Dette vil gøre identifikationen af skibe lettere og dermed forbedre skibsfartssikkerheden. Endvidere kan man registrere og korrigere overtrædelser i forhold til obligatoriske sejlruiter og restriktioner i de kystnære områder.
- AIS-systemet skal støttes og integreres med nuværende systemer (f.eks. radar) af sikkerhedsmæssige hensyn, og fordi anvendelsen af AIS-systemet ikke er obligatorisk for alle skibe.
- Den frivillige brug af AIS-systemet ombord på skibe, der er under 300 bruttoregistertons, skal fremmes for at øge skibsfartssikkerheden.

Anbefaling 6: Holland skal etablere VTS i Tyske Bugt og især udvide Trafik-separeringssystemet (TSS) ved øen Vlieland. De hollandske dybvandsruiter skal fuldstændigt tilpasses TSS-ruterne via Den Internationale Maritime Organisation (IMO).

Anbefaling 7: Inden der sker ændringer i sikkerhedsforanstaltningerne med hensyn til navigation (f.eks.

ændring af bøjesystemer), bør der udføres passende sikkerhedsvurderinger eller risikoanalyser.

Anbefaling 8: VadehavsForum foreslår at inkludere de hollandske bemandede fyrtårne, der ikke er aktive under VTS, i den hollandske kystvagt. Dette kunne understøtte observationsopgaver og "på stedet" koordinering i eftersøgnings- og redningssituationer.

2.2 Standarder for skibe

Anbefaling 9: Obligatoriske sikkerhedskurser skal foreslås trilateralt til EU og IMO. Sådanne kurser skal suppleres med håndtering af ulykkesituationer, bugseringshjælp og foreningsberedskab.

Anbefaling 10: Trilateralt initiativ til indførelse af et belønningssystem på EU og IMO niveau for skibe, der indfører sikkerheds- og miljøstandarder på højt niveau.

Anbefaling 11: Øjeblikkelig tysk og hollandsk ratificering af den internationale konvention vedrørende kontrol af antibegravningsmidler på skibe (AFS-Konventionen).

Anbefaling 12: Støtte henstillingen MSC 75/21 inden for IMO om, at alle skibe ned til 300 bruttoregistertons udstyres med et slæbesystem til brug i nødsituationer (ETS) – undtaget er skibe med særligt reduceret risikoprofil

3. Beredskab ved ulykker

3.1 Gensidig assistance i tilfælde af ulykker

Anbefaling 13: Den fælles dansk-tysk-hollandske aftale (Den-Ger-Neth), som afløser for de bilaterale aftaler, skal underskrives så hurtigt som muligt for at danne grundlag for trilaterale aktioner i tilfælde af skibsuplykker, der involverer olie og andre skadelige stoffer i "PSSA-Vadehavet" og i tilstødende områder.

Anbefaling 14: VadehavsForum foreslår, at man etablerer en fælles arbejdsgruppe, der skal undersøge mulighederne for at etablere en fælles trilateral kystvagt.

⁸ IALA= Internationalt Forbund for Fyrtårnsmyndigheder

⁹ Esbjerg Deklarationen, Skibsfart, § 60 "...skal søges opnået senest den 1. juli 2005"

3.2 Slæbebådsassistance i nødsituationer

Anbefaling 15: Etablering af et trilateralt slæbebådskoncept, der tager hensyn til udviklingen inden for skibsfarten, skibsdimensioner og offshore installationer. I denne henseende skal konceptet vedrørende standardisering (f.eks. med hensyn til dimensionering og manøvreringsegenskaber) undersøges. Endvidere skal konceptet omfatte:

- Passende slæbekapacitet¹⁰.
- Man skal sikre et 24-timers stand by slæbebådsberedskab placeret på strategiske positioner. Man skal sikre en maksimal responstid på 2 timer (den tid det tager for slæbebåden at nå frem til det nødstedte skib).
- Endvidere anbefales det at forbedre koordineringen af behovet for slæbebådskapacitet. Norge, Danmark, Tyskland, Holland, Belgien og Storbritannien bør opfordres til at koordinere deres respektive behov og blive enige om strategiske positioner for slæbebåde i hele den centrale og sydlige del af Nordsøen.

3.3 Nationalt beredskab ved forurening

Anbefaling 16: VadehavsForum anbefaler, at der sikres et beredskabsskib ved forureningsulykker. Beredskabet skal være til rådighed i alle døgnets 24 timer.

Anbefaling 17: VadehavsForum anbefaler øjeblikkelig dansk og tysk ratificering af "Den Internationale Konvention om beredskab ved olieforurening – alarmering og samarbejde" (OPRC/HNS-Konventionen).

Anbefaling 18: Det hollandske trafikministerium skal omstille deres organisering til bekæmpelse af forurening til at kunne håndtere en udledning på mere end 30.000 m³ over 3 døgn.

¹⁰ I Tyskland defineres passende slæbekapacitet i overensstemmelse med den nuværende ydeevne (mindst 160 t ved 17,5 knob) og en dybgang, som kan reduceres til 6 m. Holland: Udover tilstedeværelsen af en stor slæbebåd (MS WAKER) anbefales det, at man overvejer udstationering af yderligere en slæbebåd i nærheden af Vadehavet og flodudmundingerne. Danmark: På grund af den stigende trafik langs den jyske vestkyst opfordres den danske regering til at genoverveje udstationering af en slæbebåd på vestkysten eller at hyre en ekstern slæbebåd i tilfælde af nødsituationer.

Anbefaling 19: VadehavsForum byder den nye beredskabsplan for det hollandske vadehav om samarbejde i nødsituationer velkommen og opfordrer de ansvarlige myndigheder til at gennemføre denne. Endvidere bør etablering af en luftbåren enhed til brandbekæmpelse gøres tilgængelig for den hollandske kystvagt til brug i nødsituationer.

Anbefaling 20: Danmark skal mønstre et skib med beredskab og faciliteter til brug ved forureningsulykker med en kapacitet på mere end 1.600 m³ pr. dag.

Anbefaling 21: VadehavsForum anbefaler, at der anvendes "Den Bedst Tilgængelige Teknologi" inden for forureningsbekæmpelse samt finansiering af forskning inden for området.

3.4 Nødområder

Anbefaling 22: VadehavsForum hilser bestræbelserne på at gennemføre EU direktivet om "Oprettelse af Nødområder" (2002/59/EU) i de tre vadehavslande velkommen.

- De nationale bestemmelser om driften af nødområder og de nødvendige installationer skal koordineres trilateralt og bør vurderes regelmæssigt samt videreudvikles.
- Man bør sikre at bestemmelserne og den praktiske gennemførelse gøres gennemskuelig ved at informere de lokale myndigheder og offentligheden.

4. Illegal udledning

4.1 Reguleringer

Anbefaling 23: VadehavsForum foreslår en harmonisering af fortolkningen af EU direktivet 2000/59/EU om modtagelsesfaciliteter til affald i havne:

- Principperne for afgifter (f.eks. "gratis aflevering").
- Principperne for beregning af afgiften (ikke relateret eller ikke kun relateret til bruttoregistertons).
- Ingen begrænsninger med hensyn til mængder og typer af affald.
- Udarbejdelse af klare definitioner om undtagelsesbestemmelser (f.eks. "faste anløb").

Anbefaling 24: Udpegning af områder til udskiftning og passende modtagelsesfaciliteter til ballastvand og sediment skal sikres for at undgå, at der introduceres fremmede arter i Vadehavsregionen.

4.2 Flyovervågning

Anbefaling 25: I stedet for at reducere flyovervågningen understreger VadehavsForum vigtigheden heraf og opfordrer de tre regeringer til at følge de beslutninger, man allerede er blevet enige om vedrørende denne aktivitet¹¹.

Endvidere anbefaler VadehavsForum:

- At man overvejer at udvide flyovervågningen til at omfatte offshore-installationer (f.eks. vindmøller og boreplatforme)
- At man benytter den nyeste teknologi inden for flyovervågning (f.eks. LFS, MWR)
- At man opretter en EU forureningsdatabase for flyovervågning over havområder.
- At de nationale myndigheder sikrer, at sammenlignende data fra flyovervågningen stilles til rådighed for analyse i forureningsdatabasen over havområder.
- At udover den generelle statistik at indføre harmoniserede geostatistiske analyser og værktøjer i forbindelse med flyovervågning.

4.3 Kompensation og ansvar

Anbefaling 26: Et EU initiativ om at etablere en midlertidig olieforurenings-kompensationsfond (COPE-Fund), der kan nedlægges, når passende foranstaltninger er taget på IMO niveau.

Anbefaling 27: Tysk og hollandsk ratificering af Bunker-konventionen.

Anbefaling 28: Ratificering af protokollen om Farlige og Giftige Stoffer i alle tre vadehavslønde.

Anbefaling 29: Øjeblikkelig gennemførelse af EU direktivet om "Kildeforurening og introduktionen af sanktioner, inklusiv strafferetslige sanktioner mod forurenere" (2003/0037 COD).

5. Havnekontrol

Anbefaling 30: Harmonisering af Havnekontrollen skal intensiveres (f.eks. checklister, interviews, interne kvalitetsstandarder etc.).

Anbefaling 31: Mere mandskab til løsning af opgaverne i Den hollandske Havnekontrol.

Anbefaling 32: Lodser skal informere Havnekontrollen om synlige mangler.

Anbefaling 33: Øjeblikkelig gennemførelse af direktivet om Havnekontrol i Holland (2001/106/EU).

Anbefaling 34: Intensivere udvekslingen af havnekontrollører for at sikre en harmoniseret og ensartet information.

Anbefaling 35: Intensivere udviklingen af fælles uddannelse af havnekontrollører og kvalifikationsstandarder generelt - især med hensyn til særlige forhold (f.eks. sikringen af last, sikkerhed, godsattester).

¹¹ F.eks. beslutningerne fra Den 2. Nordsø-konference

Bilag 2: MEDLEMMER AF VADEHAVSFORUM

Formand Ed Nijpels, Amtmand fra provinsen Fryslân, Holland

	Danmark	Slesvig-Holsten	Nedersaksen	Holland
Landbrug	Kristen Fromsejer <i>De Danske Landboforeninger</i> Erik O. Petersen <i>Dansk Familielandbrug</i>	Hans-Peter Witt <i>Bauernverband S-H</i> Hans Peter Stamp <i>Bauernverband S-H</i>	Erich Hinrichs <i>Landwirtschaftlicher Hauptverein Ostfriesland</i>	Frans Keurentjes <i>NLTO</i> Jurjen Kingma <i>NLTO</i>
Turisme og friluftsliv	Knud Hansen <i>Tidl.borgmester Højer</i> Niels Henrik Simonsen <i>Danmarks Jægerforbund</i>	Dirk Schumaier <i>Nordsee-Bäderverband S-H e.V.</i> Ursula Belker <i>Stadt Husum</i>	Holger Kohls <i>Nordseebad Wangerooge</i>	Martin Loos <i>NNWB</i> Steef Engelsman <i>ANWB</i>
Naturbeskyttelse	Svend Tougaard <i>Danske Vadehavsgruppe</i> Uffe Eskildsen <i>DNF</i>	Hans-Ulrich Rösner <i>WWF-Projektbüro Wattenmeer</i>	Holger Wesemüller Carl-Wilhelm Bodenstern-Dresler. <i>BUND</i>	Hans Revier <i>Seas at Risk</i> Herman Verheij <i>Waddenvereniging</i>
Fiskeri	Carsten Krog <i>Danmarks Fiskeriforening</i> Oluf Stenrøjl Kristensen <i>Danmarks Fiskeriforening</i>	Andries de Leeuw <i>Landesverband S-H Angler und Fischer e.V.</i> Peter Ewaldsen <i>Petersbüll</i>	Peter Breckling <i>Deutscher Fischerei Verband</i> Manuela Gubernator <i>NdS Muschelfischer GbR</i>	Anton Verbree <i>Stichting van de Nederlandse Visserij</i> Jaap Holstein <i>EUROPECHE/COGEGA</i>
Industri og havne	Henning Nørgaard <i>Esbjerg Havn</i> Flemming Thyme <i>Kystdirektoratet Lemvig</i>	Peter Becker <i>IHK Flensburg</i>	Michael Ahrens <i>IHK Oldenburg</i> Jan Amelsbarg <i>IHK Ostfriesland und Papenburg</i>	Hans Haerkens <i>VNO-NCW Noord</i> Symen v.d. Velde
Energi		Werner K. Schuhbauer <i>RWE Dea AG</i>	Eckhard Heyse <i>Wilhelmshavener Raffineriegesellschaft mbH</i> Frank Oswald <i>Wilhelmshavener Hafenwirtschafts-Vereinigung e.V.</i>	Wim P.Groenendijk <i>Nogepa</i> Margriet Kuijper <i>NAM B.V.</i>

Bilag 2: MEDLEMMER AF VADEHAVSFORUM

	Danmark	Slesvig-Holsten	Nedersaksen	Holland
Regionale myndigheder	Jens Andresen <i>Sønderjyllands Amt</i>	Jörn Klimant <i>Kreis Dithmarschen</i>	Walter Theuerkauf <i>Landkreis Aurich</i>	Patrick Poelmann <i>Dutch Wadden Sea Provinces (SWP)</i>
	Thyge Nielsen <i>Ribe Amt</i>	Olaf Bastian <i>Kreis Nordfriesland</i>	Bernhard Bramlage <i>Landkreis Leer</i>	Hans Schipper <i>Dutch Wadden Sea Provinces (SWP)</i>
Lokale myndigheder	Vagn Therkel Pedersen <i>Bredbro Kommune</i>	Ingbert Liebing <i>Gemeindeverwaltung Sylt-Ost</i>	Ludwig Salverius <i>Stadt Norderney</i>	Joan Stam <i>Gemeente De Marne</i>
	Kjeld Nielsen <i>Fanø Kommune</i>	Dieter Harrsen <i>Amt Pellworm</i>	Reinhard Kaib <i>Inselgemeinde Borkum</i>	Rob v.d. Mark <i>Gemeente Vlieland</i>
Rådgivende Udvalg (Observatører)	Thyge Nielsen <i>Ribe Amt</i>	Olaf Bastian <i>Kreis Nordfriesland</i>	Irmgard Remmers <i>Nationalpark-verwaltung Nds. Wattenmeer</i>	R.S. Cazemier <i>Wadden Sea Advisory Council</i>
		Jörn Klimant <i>Kreis Dithmarschen</i>		Jacoba Westinga <i>Wadden Sea Advisory Council</i>
Nationale myndigheder (Observatører)	Henrik Wichmann <i>Skov- og Naturstyrelsen</i>	Klaus Koßmagk-Stephan <i>Landesamt für den Nationalpark S-H Wattenmeer</i>	Hubertus Hebbelmann <i>Umweltministerium</i>	Bernhard Baerends <i>Min. Landbouw Natuurbeheer en Visserij</i>
		Bernd Scherer <i>Ministerium für Umwelt, Naturschutz und Landwirtschaft</i>		J. Blok <i>Ministerie van Economische Zaken</i>
		Jacobus Hofstede <i>Innenministerium</i>		Michel v.d. Veen <i>Ministerie van Economische Zaken</i>
		Carsten Dettmann <i>Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit (BMU)</i>		

Kolofon

Udgiver

VadehavsForum

Produktion og Interviews

Het Kantoor, Utrecht, Holland

Design

de Vormers, Utrecht, Holland

Tryk

PlantijnCasparie, IJsselstein, Holland

Fotos

Herman Conens, Aerophoto Eelde, Karel Tomei; Flying Camera

Sekretariat

WSF c/o IRWC

Sorsigvej 35

DK 6760 Ribe

Tel +45 (0)79886978

ahh@ribeamt.dk

Februar 2005

